occurrit:& in ſe potius domũq́ patris ſui diuinam tranſferri flagitat ultionem. Quis hanc tibi perfectionem proponebat? Ego tanta fateor audire de te: etſi deſiderabam: non tamẽ ſperabam. Quis nempe te crederet ſaltu (ut ita dicam) repentino ſummã occupare uirtutũ: ſublimia meritorũ attingere? Sed abſit ut pro noſtræ fidei ſpeiue anguſtijs, immenſa dei pietas æſtimetur: qui qđ uult in quo uult operatur: accelerãs opus & alleuiãs onus. Quid enim? Tua certè, nõ & tuorũ errata, ſanctorũ carpebat zelꝰ: tuis non ipſorũ exceſſibꝰ ſuccẽſebãt: ſolãq́ in perſonã tuam, nõ etiã in abbatiã fraternũ ſuſurriũ immurmurabat. Solũ deniq́ te in cauſam uocauerant. Tu te corrigeres: & nil reſiduum quod pateret calumniæ. Te inquã mutato, mox oĩs tumultus cõcideret, quieſcæret ſtrepitus. Solumq́ ac totũ erat quod nos mouebat: tuus ſcilicet ille habitus & apparatꝰ cum procederes, ꝙ paulò inſolẽtior appareret. Deponere faſtũ, habitũq́ mutares, & facile oĩm quieſcere poterat indignatio. Cæterum tu & feciſti ſatis cauſantibus; & adieciſti quod merito collaudemus. Quid enĩ iam in humanis operibꝰ iure laudabitur: ſi hoc ſumma ammiratione & laude digniſſimũ nõ habetur? Quãquã non humanum, ſed diuinũ profectò ſit opus, tantorũ ſimul & tam repentina immutatio. In cæleſtibꝰ magnũ ſuſcitat gaudiũ unius peccatoris cõuerſio. Quid totius congregatiõis? Quid & iſtius? Locꝰ qppe ab antiquo & nobilis, & regiæ dignitatis extiterat: palatij cauſis, regũq́ exercitibus deſeruire ſolebat. Sine cũctatione & fraude ſua cæſari reddebantur: ſed non etiã deo quæ dei ſunt perſoluebãtur æque fideliter. Quod audiuimꝰ: nõ quod uidimꝰ loqmur. Clauſtrum ipſum monaſterij frequẽter (ut aiunt) ſtipari militibus, urgeri negocijs, iurgijs perſonare, parere interdũ & fœminis. Quid inter hæc cæleſte, quid diuinũ, quid ſpirituale poterat cogitari? Nunc uerò uacatur inibi deo: ſtudetur continẽtiæ: diſciplinæ inuigilatur: lectionibꝰ ſanctis intẽditur. Iuge quippe ſilentiũ, & ab omĩ ſtrepitu ſecularium perpetua quies: cogit cæleſtia meditari. Porrò cõtinentiæ labor, & rigor diſciplinæ: pſalmorum hymnorũq́ dulcedine releuantur. Pudor de præteritis, nouæ conuerſationis tẽperat auſteritatem. Is autẽ qui ĩ præſenti per patiẽtiã capitur bonæ cõſciẽtiæ fructꝰ: futurorũ quoq́ bonorũ operatur deſiderium, quod nõ fruſtrabitur: & ſpem quæ nõ cõfundit. Vẽturi timor iudicij: pio cedit fraternæ charitatis exercitio. Charitas quippe foras mittit timorem. Tædiũ & acediã procul pellit ſanctarum uarietas obſeruationum. Et hæc retexímus ad laudem & gloriã dei tãquã oĩm auctoris: nõ tñ ſine ueſtra: tãquã ipſiꝰ coadiutoris in omnibꝰ. Potuit quidẽ ea ipſe agere ſine uobis: ſed maluit uos operũ habere cõſortẽ, ut haberet & gl'iæ. Increpabat
Mat.12. ſaluator quoſdã ꝙ orationis domũ ſpeluncã latronum facerẽt. Habebit ergo ſine dubio cõmendatũ qui è regiõe operã dedit uendicare ſanctũ à canibꝰ, à porcis margaritam: cuiꝰ ſtudio & induſtria uulcani officina ſtudijs uidetur mãcipata cæleſtibꝰ: imo ſua deo habitatio reddita: & in id potius quod ante fuit, ex ſynagóga ſatanæ reſtituta. Sanè non ad confuſiõem cuiuſpiam ſiue improperiũ præterita mala retexímus: ſed ut ex cõparatione ueterum, nouitatis decus gratius uenuſtiusq́ appareat: quia tunc recẽtia iocũdius bona clareſcunt: cũ fuerint malis comparata prioribꝰ. Sĩlia ex ſĩlibꝰ ĩnoteſcũt: ſed ex cõtrarijs cõtraria aut placẽt ampliꝰ, aut diſplicẽt. Iũge nigra cãdidis: & mutua collatiõe in ꝓprio quæq́ colore diſtinctius eniteſcũt. Sic fœda admota pulchris, pulchriora reddũt: magis fœda reddunt. Ne qua tñ offenſiõis uel confeſſiõis ſubre
1.Cor.6. pat occaſio, replicamus & nos uobis illđ apl'i. Et hoc qdẽ fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis. Iã nullus ſecularibus ĩ domũ dei patet aditus, nullus ad ſancta curioſis acceſſus. Nulla iã cũ ocioſis cõfabulatio permiſcetur, ſolitus puerorũ aut puellarũ ſtrepitus non auditur. Solis pueris xp̃i, de quibus dicitur. Ecce ego & pueri mei mecũ: locus ſanctus peruius & expoſitus diuinis tm̃ laudibus, ac ſacris ſoluendis uotis, debita ſolicitudine & reuerẽtia cuſtoditur.

Quàm læta martyres aure (quorũ permaxima locũ ip̃m turba nobilitat) horũ clamorẽ puerorũ ſtrepitusq́ percipiunt quibꝰ & uiciſſim nõ minori utiq́ ſuæ affectiõis clamore reſpondent. Laudate pueri dñm: laudate nomẽ dñi. Pſal. 112.
Et rurſum. Pſallite deo noſtro pſallite: pſallite regi noſtro Pſal.34.
pſallite. Dum manibus pectora, genibus pauimẽta tũdũtur, uotis & deuotis precibus altaria cumulantur, ſordẽt genæ lachrymis, gemitibus atq́ ſuſpirijs mugiunt diuerſoria: & pro forenſibus cauſis, canticis ſpiritalibꝰ ſacra tecta reſultant, nil ſupernis ciuibus magis ſpectare libet, nil
regi ſummo iocũdius exhibetur. Quid enĩ aliud eſt qđ ait: Pſa.49.
Sacrificiũ laudis honorificabit me? O ſi qs haberet oculos apertos, quos orãdo ꝓpheta puero reuelauit: uideret ꝓculdubio quẽadmodũ præueniunt principes coniuncti pſallẽtibꝰ, in medio iuuẽcularũ tympaniſtriarũ. Videret inquam qua cura, quóue tripudio interſunt cantantibus, aſſunt orãtibus, inſunt meditantibꝰ, ſuperſunt quieſcentibus, ordinãtibus & ꝓcurantibus præſunt. Agnoſcunt nimirũ ſupernæ poteſtates cõciues ſuos: & pro his qui hæreditatẽ capiunt ſalutis, ſolicite congaudent, confortant, inſtruũt, protegũt, prouidẽtq́ oĩbus, oẽs in oĩbus. Fœlicẽ ego me dixerim qadhuc uiuã, iſta etſi nõ uidere, quoniam abſens ſum, certè uel audire. Cæterũ uos fratres lõge fœliciores: quibus ea datũ eſt & actitare. Porrò ſuper oẽs benedictus, quẽ tãti primatu boni, totius auctor boni dignatꝰ eſt. De qua merito prærogatiua tibi præcipue chariſſime cõgratulamur, per quem utiq́ totum eſt qđ miramur. Grauaris forſitan laudibus noſtris: ſed non oportet. Nil quippe ſimile habet quod loquimur, illorũ blanditijs qui dicũt bonũ malũ, & malũ bonũ: atq́ ita quẽcũq́ beatificãt, in errorẽ inducũt. Blãda ſed periculoſa laus, cũ laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ: & iniquꝰ benedicitur. Noſter qualiſcũq́ fauor de charitate ꝓcedit: & ueritatis limitẽ prout ſapimus nõ excedit. Securus glориatur: qui in dño gloriatur: hoc eſt ĩ ueritate. Nos nõ malũ bonũ ſed malũ diximus qđ malũ erat. Verũ ſi malis audacter cũ uidimus oblatrauimus: nunc cũ ad bona uentum eſt, ſilere debemus, & non magis teſtimonium perhibere bono? Alioquin corroſores fuiſſe cõuincimur, non correctores: quia mordere quàm emẽdare maluimus: ſi bonis obmuteſcimus, qui intãtum reclamauimus malis. Iuſtus corripit in miſericordia, peccator adulatur in impietate: ille ut curet iſte ut occultet qđ erat curãdũ. Nihil tibi apđ eos q timẽtes dñm glorificãt, ſuſpicãdũ eſt de oleo peccatoris: quo tuũ quondã caput impinguare ſolebat. Laudamus te: qm̃
tu facis unde. Nõ nos ſanè adulamur: ſed in te dei munere Pſal.118.
adimpletur qđ pſallis. Qui timẽt te, uidebunt me, & læta Eccl.39.
buntur: qa in uerbo tuo ſup ſperaui. Et item. Collaudabunt multi ſapiẽtiã eiꝰ. En tuã quã plures p̃dicãt ſapiãm: ſed q priorẽ deteſtati ſunt iſipiẽtiã. Volo te taliũ preconijs delectari: qui tam timeant palpare uitia, quàm detractare uirtutibus. Veri iſti ſunt laudatores: qui ita bona laudare ſoleant, ut lactare in malis nõ nouerint. Sunt enim ficti laudatores: ueri autẽ detractores quos ſcriptura commemo-
rat dicens. Vani filij hoĩm, mendaces filij hoĩm in ſtateris: Pſal.61.
ut decipiant ipſi de uanitate in idipſum. Hi planè ſunt de
uitandi, iuxta cõſiliũ ſapiẽtis dicẽtis. Fili ſi te lactauerint Proue.1.
pctõres: ne acquieſcas eis. Habẽt ergo & lac & oleũ peccatores, ſuaue quidẽ, ſed ueneноſum, ſed mortiferũ. Molliti ſunt, inquit, ſermones eius: hoc eſt adulatoris, ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. Habet oleum & iuſtus, ſed miæ, ſed ſanctificationis, ſed lætitię ſpiritalis. Habent etiã & uinum: quod aĩæ inſolẽtis infundat uulneribꝰ. Siquidẽ dolẽtis: & quã corde uiderit eſſe cõtrito, oleo miæ cõſueuit deliníre triſtitiã. Vbi corripit, uinũ infundit: oleum, cum blãditur. Et quidẽ uinũ abſq́ odio: oleũ ſine dolo. Proinde nõ omnis laus adulatio: ſicut nec oĩs reprehẽſio de ani-
mi rancore deſcẽdit. Beatus qui dicere põt. Corripiet me Pſa.140.
iuſtus in mĩa & increpabit me: oleũ aũt pctõris nõ impinguet caput meũ. Quod ubi longe feciſti à te, dignũ te probaſti oleo & lacte ſanctorum. Quærãt ſibi iam in paruulis babylonis

babylonis, dulces ſed truces: matres quibus lac mortis emulgeãt, quos blandis mulceãt fauoribꝰ, ac flammis nutriant ſempiternis. Nã eccleſiæ alũnus ex uberibus ſapiæ lactis melioris expertꝰ dulcedinẽ: iam in eo cœpit creſcere in ſalutẽ iã & ex eo ſatiatus eructat dicens. Meliora ſunt
Can.1. ubera tua uino, fragrantia unguentis optimis. Et hoc ad matrẽ. Verũ itẽ guſtato ac ꝓbato quàm ſuauis eſt dñs: ut uere patrẽ dulciſſimũ ait ad ipſum. Quàm magna multi-
Pſal.30. tudo dulcedinis tuæ dñe, quã abſcõdiſti timẽtibꝰ te. Impletũ eſt ꝑfectò deſideriũ noſtrũ. Olim enĩ cũ dolens cernerẽ tãta te auiditate de labijs adulantium, mortis eſcam, peccati fugere fomitem: optans tibi & gemens, intra me aiebã. Quis mihi det te fratrẽ meũ ſuggẽtẽ ubera matris meæ? Sint ꝓcul à te iã blãdi ac fraudulenti lactatores: qui cũ in faciẽ te benedicerẽt, ꝓbris oĩm atq́ ludibrijs exponebãt, & eorũ p̃ſens euge, orbis tibi fabulã pariebat: imo te fabulã orbi. Si muſſitãt etiã nunc, dicito illis. Si adhuc uobis placerẽ: xp̃i ſeruus nõ eſſem. Quibꝰ in malis placuimus: æque & in bonis placere nõ poſſum: niſi fortè mutati prius incipiãt & ipſi odiſſe qđ fuimus: & ſic demum qđ ſumꝰ diligere. ¶ Duæ noſtris tp̃ibus ortæ ſunt in eccleſia nouæ & execrandæ p̃ſumptiões: quarũ una (ut pace tua cõmemorẽ) tua eſt illa priſtinæ cõuerſatiõis iſolẽtia. Sed hæc auctore deo emẽdata eſt, ipſi ad gloriam, tibi ad coronam, ad gaudiũ nobis, oibꝰ ad exẽplũ. Põt etiã facere deꝰ ut citiꝰ & ſup altera cõſolemur. Quã ſanè odioſam admodum nouitatẽ, & uereor ꝓferre in medium, & p̃termittere grauor. Vrget quippe linguã in uerba dolor: ſed timor ligat. Timor, dũtaxat ne quẽ offendã ſi palã fecero qđ me mouet: qm̃ ueritas nonnũquã odiũ parit. Verũtamen de hmõi odio, ipſam quæ parit illud: ita me audio cõſolantẽ. Neceſſe eſt, ait, ut ueniãt ſcãdala. Nec me ut eſtimo, tãgit
Matt.1. oĩno qđ ſequitur. Væ aũt homini illi, ꝑ quẽ ſcandalũ uenit. Cũ enĩ carpuntur uitia: & inde ſcãdalũ oritur: ipſe ſibi ſcandali cauſa eſt: qui fecit qđ argui debeat: non ille q arguit. Deniq́ nec cautior ſum in uerbo, nec circũſpectior in ſenſu, illo qui ait. Melius eſt ut ſcãdalũ oriatur, quàm ueritas relinquatur. Quanquã neſcio qđ ꝓſit, ſi qđ mundus clamat ego tacuero: oĩmq́ paſſim naribꝰ iniecto fœtore ſolꝰ diſſimulo peſtẽ: nec audeo naſum cõtra peſſimũ putorem propria munire manu. Cuiꝰ enĩ cor nõ idignatur, cuiꝰ uel clam lingua nõ ſubmurmurat, diaconũ cõtra euangeliũ deo & mãmonæ pariter miniſtrãtẽ: ſic qppe ſublimatũ honoribꝰ eccleſiaſticis, ut nec ep̃is inferior uideatur: ſic implicatũ militaribꝰ officijs, ut præferatur & ducibꝰ. Rogo quid hoc eſt mõſtri: ut cũ & clericꝰ & miles ſimul uideri uelit: neutrum ſit? Par ſatis utrobiq́ abuſio, ſiue ꝙ diaconꝰ mẽſæ regiæ deputetur miniſterio: ſiue ꝙ regis dapifer miniſterijs altaris inſeruiat. Quis ſanè nõ miretur, imo & deteſtetur unius eſſe perſonæ, & armatum armatam ducere militiam, & alba ſtolaq́ indutũ, in medio eccleſiæ pronunciare euangeliũ: tuba indicere bellũ militibus: & iuſſa ep̃i populis intimare? Niſi fortè (quod ĩtolerabilibꝰ eſt) erubeſcit euãgelium, de quo uas electionis admodũ gloriatur, & confunditur uideri clericus, magiſq́ honorabile ducit putari ſe militem, curiã eccleſiæ p̃fert, regis menſam altari xp̃i, & calicẽ dñi calicẽ dæmoniorũ. Quod planè credibiliꝰ ex eo uidetur: quia cũ honores nõ paucos ſed quãtos nec canones niſi inuiti patiuntur, teneat in eccleſia: unius tñ quem & in palatio aſſequutꝰ eſt: magis (ut aiunt) gloriatur ex nomine, quã cæterorũ quolibet appellari. Cũq́ ſit archidiaconus decanus, præpoſitusq́ in diuerſis eccleſijs: nihil horũ tñ tam eũ quàm regis delectat uocitari dapiferũ. O noua & exoſa peruerſitas. Itane plus decet hoĩs quàm dei famulũ noĩari, ac terreni quàm cæleſtis regis dici officialem altioris ducitur dignitatis? Qui clero militiã, forũ anteponit eccleſiæ, diuinis ꝑfectò humana: cæleſtibꝰ p̃ferre terrena cõuincitur. Ergo pulchrius eſt uocari dapiferũ quàm diaconum, quàm archidiaconum? Et quidẽ: ſed laico nõ clerico: militi non diacono. Mira ſed cæca ambitio, magis imis quàm ſummis delectari: & cui funes ceciderant in præclaris, inſatiabili deſiderio amplexari ſtercora: & pro nihilo habere terrã deſiderabilẽ. Confundit penitus ordines, & utroq́ officio delicate ſatis abutitur, dũ & hinc eũ delectat pompa non militia ſecularis: & illinc quæſtus, non cultus religiõis. In quo quis facile nõ aduertat quantũ ſit dedecoris nõ minꝰ utiq́ regno quàm ſacerdotio? Vt enĩ clericalis cõſtat nõ eſſe dignitatis, regum ſtipẽdijs militare: ſic nec regiæ maieſtatis, rem fortium adminiſtrare per clericos. Deniq́ quiſnã regũ ſuæ unquã militiæ clericũ præfecit imbellẽ: & non magis quẽpiã fortiſſimũ ex militibus? Quis itẽ aliqñ clericorũ æque ſibi nõ iudicauit indignũ, laicæ cuiuſcũq́ perſonæ mãcipari obſequijs? Ipſum certè qđ geſtat in capite ſignũ: plus regiꝰ decet faſtus quàm famulatus. Itẽq́ regale faſtigiũ magis armis quàm pſalmis innititur. Sanè ſi alteri fortè (ut aſſolet) acceſſiſſet quod detrahitur alteri, quo uel regis uidelicet humiliatio clericũ ampliꝰ ſublimaſſet: aut clerici certè deiectio, regio contuliſſet honori (ut uerbi gratia, ſi nobilis aliqua mulier uiro nubat plebeio, illa quidẽ minuitur ex illo, ſed ex illa creſcit ille) ſi ita inquã uel rex ex clerico, uel clericus ex rege proficeret, malũ qđ ex parte fuiſſet, utcunq́ forſitan tolerari debuerat. Nũc autẽ cũ utriuſlibet diminutio neutrũ prouehat, ſed ſuæ potius alterutrũ plurimũ detrahant dignitatis: qñ nec clericũ decet regis (ut dictũ eſt) eẽ uocariue dapiferũ: & nihilominus regẽ niſi in manu utiq́ fortium regni gubernacula poſſidere: mirũ ualde quõ utraq́ poteſtas hoc patitur, ꝙ uel eccleſia nõ abijcit diaconũ militarem, uel curia clericũ principẽ nõ contẽnit. Et acrius iſta & multiplicius inculcare uolueram, ac fortaſſis debueram: niſi epiſtolaris breuitas ſuperſedẽdũ idiceret: maximeq́ quia te offendere ueritus ſum, peperci homini: qppe quẽ tibi aiunt familiaribus iam olim amicitijs eſſe deuinctũ. Sed nollem te habere cõtra ueritatẽ amicũ. Si tñ perſiſtis uerum te amicũ proba: & da operã quõ & ipſe amicus ſis ueritatis. Tunc demũ ueræ erũt amicitiæ: ſi ueritatis fuerint fœderatæ cõſortio. Q, ſi ille nõ acquieuerit tibi: tene quod tenes, hoſtiæq́ caudam iũge capiti: ac tunicam dei gratia iam polymitã cura facere & talarẽ: qm̃ cœpiſſe nil proderit, ſi (quod abſit) nõ perſeuerare contigerit. Et hic epiſtolæ finis, ubi tu de fine boni commonitus es.

Ad abbatem Lucam. Epiſtola. LXXIX.

BOnum nobis de te chariſſime, & bonum ualde rarũ oſtẽdiſti: dum minoris te non ſolũ nõ contempſeris monita: ſed gratias inſuper retuleris monitori, prudenter utiq́ nõ à quo, ſed quod monueris attẽdens. Gratias ago & ipſe deo, ꝙ mea præſumptio gratiã egit magis, quàm indignationẽ meruerit. Tenẽtes itaq́ tuæ tãtæ humilitatis inſigne, ampliori iam fiducia monemus quod & prius monuimus: Obſecramus per ſanguinẽ illũ qui pro animabus fuſus eſt, ne tanti emptarum paruipendatur periculũ: qđ maxime ex uirorum & fœminarũ cohabitatione nõ immerito timetur ab his q in ſchola dei diu iam cõtra diaboli tentamẽta luctati, ꝓpria
experiẽtia edocti dicere poſſunt cũ apl'o. Non enĩ ignora 2.Co.2.
mus aſtutias eiꝰ. Deniq́ quàm nõ neglígẽter te oporteat audire nõ meũ, ſed ipſiꝰ apl'i de hac re cõſiliũ, imo præceptum aperte clamãtis. Fugite fornicationẽ: iſtius nunc tã turpiter lapſi fratris (ſuper quo & noſtrã dignatus es conſulere prauitatẽ) te doceat experimẽtũ. De quo quidẽ miror quid tibi uiſum fuerit me tam remotũ expetere cõſultorẽ, cũ prope habeas uirũ ſapientẽ noſtri ordinis & tuæ p̃cipue domꝰ amatorẽ: Guilhelmũ ſcilicet abbatẽ ſancti Theodorici. Sed & apud præmõſtratũ nõ ambigo uiros eſſe cõſilij: q in rebꝰ dubijs enodãdis, & prudẽtes ſint & fideles. Verũtñ qa ſic tibi placuit, uideris tu cur ita placuerit, ego labia mea nõ ꝓhibebo. Si frater caſum ſuum quãtũlibet grauẽ, quãtũlibet turpẽ, prior ipſe confeſſus fuiſſet: & curãdus foret, & nõ effugãdꝰ. Nũc autẽ quoniã tãti mali aliũde fœtor emerſit: nihilominus quidem eius ſi fieri põt curationi operã dare neceſſe eſt, ſed aliter. Fortaſſis enim non expedit ut ulterius apud uos remorari ſinatur:

ne forte (quod te nõ immerito quidem timere ſcripſiſti)
puſillus & nouellus grex hmõi tabe cõtaminet. Nec tñ fi
lio quãtũlibet peccatori paterna omnino claudenda ſunt
uiſcera. Arbitror aũt & patri piũ, & filio tutũ eſſe cõſiliũ:
ſi quæras ei quõ in aliqua è remotiorib⁹ dñi Noberti do
mib⁹ re ſpiat, ubi ſub diſtrictiori diſciplina mutato loco
nõ ꝓpoſito pniam agat: donec qñqꝫ cũ tibi uiſum fuerit
ad locũ ꝓpriũ reuocet. Nam ad noſtrũ ordinẽ ut trãſeat,
ueſtro fortaſſis non expedit. Et qdẽ qđ ſcripſiſti illũ ſæpe
dixiſſe noſtra ſe ꝓmiſſione tenere: quia eum ſi cũ licentia
ueniret ſuſciperem⁹: hoc i noſtra præſentia etiã ipſe nega
uit. Sanè ſi tibi nõ placet uſquã eũ quæ illorũ dixi locorũ
mittere ad habitãdũ, aut te uolẽte iſte forſitã nõ cõſentit:
aut cũ utriqꝫ cõplaceat, forte nõ inueniat q eũ recipere ue
lit: tunc oportet ut aut urgẽte neceſſitatis cauſa, quocũqꝫ
ad ſaluandã animam ſuã ire uoluerit, cum literis dimittat
aut diſpẽſante pietatis gratia, in ſuo loco retineatur: ſi tñ
perſentiri potuerit quõ ibidẽ oĩs ei occaſio iterandi aut
ſeminãdi hanc turpitudinẽ penit⁹ ſubtrahatur. Et de iſto
iſta ſufficiãt. Eſt aliud apud uos de quo ea præſumptione
qua ſoleo, nõ cũctabor dicere quod ſentio. De molẽdino
illo dico qđ cõuerſi cuſtodiẽtes, fœminarũ pati cogũtur
frequentiã. Si mihi credit: unũ è tribus fiet. Aut uidelicet
fœminarũ acceſſus oĩmodis à molendino ꝓhibebitur: aut
molendinũ cuicũqꝫ extraneo & nõ cõuerſis cuſtodiendũ
cõmittetur: aut idem oĩno molendinum relinquetur.

Ad Guidonẽ abbatẽ Moliſmẽſem. Epiſt. LXXX.

QVanto tibi i hac quam audiui tua aduerſitate
affectu cõdoleã: nouit affectuũ deus omniũ cõ
gnitor, bonorũ immiſſor. Sed rurſum cũ conſi
dero nõ per quem, ſed à quo immiſſa ſit hæc tri
bulatio: quãtũ tibi de præſenti moleſtia cõpatior, tãtũ de
ꝓſperitate mox futura ſpero cõgratulari, ſi tamẽ & tu cõſi
liũ in perturbatione nõ amittendo, idipſum mecũ ſapias:
& de manu dñi mala ſicut & bona cũ ſancto Iob æquani
miter ſuſcipias: imo exemplo ſancti dauid nõ tam his etſi
ſeruis tuis pro tantis malis indignari, quàm ſub potenti
manu dei (qui ꝓculdubio illos miſit ad malefaciẽdũ tibi)
humiliari te oportere ſcias. Verũ qa & ad te conſtat perti
nere correctionẽ illorũ: utpotè ſeruorũ eccleſiæ tibi com
miſſæ: dignũ eſt ut ꝓ tã nefaria præſumptiõe ſerui nequã
corripiant, ac de reb⁹ eorũ dammum monaſterij aliqua ex
parte recõpenſet. Sed ne tuã magis in hoc ulciſci iniuriã,
quàm illorũ ferire culpã uidearis: rogo, rogãsqꝫ conſulo,
ne tam quod illi digni ſunt penſes, ut quod tibi dignũ eſt
nõ cõſideres: ut uidelicet miſericordia iudicio ſupexaltet
& i tua modeſtia deus glorificet. Porrò illũ filiũ tuũ, mihi
quoqꝫ ꝓpter te & ꝓpter ſeipſum ſatis charum: ore tuo &
noſtro ſpũ cõmonemus, ut non eatenus ſua etſi iuſta indi
gnatiõe debriet: quaten⁹ dñici illius præcepti obliuiſcat: Matt 5.
quo percutienti unã maxillã, præbere iubemur & alteram.

Ad Gerardũ abbatẽ Pultariẽſem. Epiſt. LXXXI.

SCripſiſſe me aliquid ad comitẽ Niuernẽſen in
tuæ perſonæ accuſationem: nec recordor, nec
uerũ eſt. Cæterum ſi pro eccleſia tua ad eundẽ
principẽ literas miſi: hoc non aduerſum te, ſed
pro te egiſſe me arbitror. Siquidẽ audieram ipſum tuo &
aſſenſu & cõſilio propoſuiſſe uenire ad uiſitandũ uos, ad
probandum de tantis malis quæ de domo ueſtra diuulga
bantur, an uera eſſent, aut cui⁹ culpa eſſent: ut: quod fortè
ſiniſtrũ reperiret, ibidẽ eius & ſtudio & ſolicitudine cor
rigeret. Cui⁹ tã iuſtũ & tam pium ꝓpoſitũ ſi hortatu nro
roborare curaui: cur te inde læſum iure conquereris, non
uideo. Puto eñi me rectè feciſſe ſi de domo dei zelũ dei ha
bens, eius ꝓuidẽtiã qui amẽdatur⁹ erat cõmonui. Q. aũt
ex aũctoritate ſcripturæ arguis me peccaſſe, quaſi q prius
te nõ corripuerim: ſcito me nullã de perſona tua querelã
habere, ſed ſolũ ut pax fiat in eccl'ia tua, ex charitate ꝓcu
rare. Deniqꝫ ipſi⁹ rei ueritatẽ pleni⁹ cognoſces: ſi ad nos
cauſam ipſam (ut dicis) attuleris. Poteris aũt hic me inue
nire, quacũqꝫ inſtantis hebdomadæ die libuerit.

Ad abbatem ſancti Ioannis Carnotenſis.
Epiſtola. LXXXII.

AD ea de quib⁹ noſtrã curaſti cõſulere paruita
tem: primũ quidẽ nõ reſpõdere ſtatuerã: nõ ꝙ
dubitauerim quid reſpõdere deberẽ, ſed qa ui
ro conſilij cõſilium dare: aut præſumptuoſum
iudicabã, aut ſuperfluũ. Cæterũ cogitãs qđ pleriqꝫ imo
cunctis penè cõtingere ſapiẽtib⁹ ſolet: in rebus uidelicet
dubijs plus alieno ſe quàm ꝓprio credere iudicio: & qui
aliorũ facile ambigua quæqꝫ elucidãt, in ſuis cõſueuerũt
ſcrupuloſi⁹ hæſitare, ſtatutũ nõ (ut arbitror) irrationabi
liter frango: ſed ſimpliciter pando quod uiſum eſt mihi:
nõ præiudicãs ſanius ſapiẽti. Significaſti mihi (ni fallor)
per uirũ religioſum Vrſum abbatẽ ſancti dionyſij, ſugge
ri tibi à cogitationibus tuis deſerere patriã: domũqꝫ cui
deo auctore præes, & pergere hieroſolymam, uacare dein
ceps deo: uiuere tibi. Et quidẽ tẽdenti ad perfectionẽ, pa
triã relinquere fortaſſis expediat: dicẽte deo. Exi de terra Gen. 12.
tua & de cognatione tua: Sed qua ratione curam tibi cre
ditam animarũ exponere debeas, oĩno non uideo. Quid
enim? Blanditur depoſitæ ſarcinæ libertas? Sed charitas
non quærit quæ ſua ſunt. Fortè quietis ꝓuocat & ocij gu
ſtus ſuauior. Sed euacuat diſpendio pacis. Libenter care
bo quãtolibet etiã ſpirituali quæſtu: qui non poſſit acqri
niſi cũ ſcandalo. Vbi eñi ſcandalũ: ibi ꝓculdubio charita
tis eſt detrimẽtũ. Vbi aũt diminutio charitatis: miror qđ
uel quale poſſit ſpiritalis exercitij ſperari lucrũ: Deniqꝫ ſi
ꝓpriã quiſqꝫ quietẽ cõi ꝑtulerit utilitati: qs iã ueraciter
dicere poterit, mihi uiuere xp̃s eſt, & mori lucrũ? Vbi erit Phil. 1.
quod itẽ dicit apl's. Nemo ſibi uiuit: & nemo ſibi morit? Rom. 14.
Et, Non qđ mihi utile eſt: ſed qđ multis. Et ut qui uiuit: 1. Co. 10.
nõ iam ſibi uiuat: ſed ei qui pro oĩb⁹ mortuus eſt? Sed di 2. Co. 5.
cis. Vnde ergo mihi tñ deſiderium ſi ex deo nõ eſt? Pace
tua dixerim qđ ſentio. Aquæ furtiuæ dulciores ſunt: &
huiuſcemodi oñi (ut ita loquar) abſinthio amariorẽ dul
cedinẽ ab angelo ſatanæ ſub prætextu angeli lucis, ſitiẽti
cordi tuo infundi nõ dubitat: quiſqs ei⁹ aſtutias nõ igno
rat. Et reuera quis alius poſſit ſcandalorũ eſſe ſuggeſtor,
diſſidij auctor, turbator unitatis & pacis: niſi ueritatis ad
uerſarius, charitatis æmulus, hoſtis antiquus generis no
ſtri, & inimic⁹ crucis xp̃i diabol⁹? Si quidẽ is cui⁹ inuidia
mors intrauit in orbẽ terrarũ, etiã nũc bonis quæ te face
re uidet, inuidet: & cũ ſit mendax ab initio, mẽtit & nunc,
meliora pollicẽs quæ non uidet. Qñ nãqꝫ ueritas fideliſſi
mæ illi ſentẽtiæ obuiaret. Alligat⁹ es uxori, noli quærere
ſolutionẽ. Aut qñ charitas ſcandalum ſuaderet, quæ ad 1. Cor. 7.
omniũ ſcãdala uri ſe ꝓhibet? Ille ergo inquã, ille nequiſſi
mus, & charitati ꝑ liuorẽ, & per medaciũ ueritati contra
rius: falſum mel cũ uero felle ꝓmiſcẽs, dum ꝓmittit dubia
pro certis: immittit etiam uera pro falſis: non ut conferat
quod fruſtra ſperas: ſed ut auferat quod fructuoſe tenes.
Circuit & quærit qualiter ouib⁹ curã paſtoris ſubripiat,
dum nõ erit q eripiat: & nihilomin⁹ paſtore illi horrendo
maledicto ſubijciat. Væ illi per quem ſcãdalũ uenit. Sed Mat. 18.
cõfido de ſapiẽtia tibi à deo data: qđ nullis maligni uerſu
tijs abduci uel ſeduci poteris, ſpe incerti boni certũ inire
malũ, & æque certum deſerere bonum.

Ad Simonem abbatem ſancti Nicolai.
Epiſtola. LXXXIII.

PErſequutionẽ quã ꝓpter iuſtitiã pateris, per li
teras tuas nõ ſine cõpaſſiõe cognoſcẽtes, licet
xp̃i cõſolatio de ꝓmiſſione regni tibi ſufficiat:
tñ nos qđ noſtrũ eſt, & cõſolationẽ quã poſſu
mus, & cõſiliũ qđ intelligimus ſanũ, fideliter exhibem⁹.
Quis enim ſine anxietate uideat petrũ de medijs fluctib⁹
brachia tẽdentẽ ſine dolore audiat colũbã xp̃i non cantã
tem ſed gemẽtẽ tãquã quæ dicat. Quõ cãtabim⁹ canticũ Pſa. 136.
dñi i terra aliena? Quis inquã ſine lachrymis lachrymas
ipſius chriſti de limo ꝓfundi etiã nũc leuãtis oculos ſuos
in mõtes, unde ueniet auxiliũ ſibi, reſpiciat? Verũtamen
nos ad quos pro humilitate tua reſpicere te dicis, mõtes
non ſumus,

nõ ſumus: ſed & ipſi de cõualle lachrymarũ laborioſis co
natibus enitentes aduerſus renitentis inimici inſidias, ac
Pſal. 20, mũdialis malitiæ uiolentiã tecũ clamam⁹: Auxiliũ noſtrũ
2. Tim. 3 à dño, qui fecit cælũ & terrã. Oẽs quippe q pie uolunt ui
uere in xp̃o, perſecutionẽ patiunt: ita ut cũ eis nunquam
deſit pie uiuere: non ſemper tñ adſit: & perficere pro bona
uoluntate. Sicut eñi impiorũ eſt pijs bonorũ ꝓpoſitis aſſi
due reluctari: ſic cõtra pietatẽ non eſt, ꝓpter multitudinẽ
aduerſantiũ, quãuis iuſta & ſancta deſideria paucorũ, ple
Exod. 32 rumqꝫ nõ perfici. Sic aaron ſceleratis tumultuãtis ppl'i cõ
1. Re. 10. tra uoluntatẽ ſuam clamoribus ceſſit. Sic ſamuel eidẽ po
pulo inordinate regẽ petenti, inuitus ſaulẽ inũxit. Sic da
uid cũ uellet deo conſtruere tẽplũ: propter infeſtantiũ tñ
bella inimicorũ, qa uir bellicoſus erat, prohibitus eſt face
re quod ſancte ꝓpoſuit. Simili forma tibi pater uenerãde
cõſulimus, ut tñ ſapiẽtiorũ cõſilio non ꝑiudicemus: qua
tenus ad tp̃s propoſiti tui tibiqꝫ conſentientiũ rigore ſic
tẽperes, ut infirmorũ ſalutẽ non negligas. Inuitãdi quip
pe ſunt ad arctiorẽ uitã, nõ cogendi: qb⁹ utiqꝫ ſemel in or
dine illo cluniacẽſi ꝑeſſe cõſenſiſti. Illis aũt q altius uiue
re deſiderãt: aut cõdeſcẽdere imbecillioríb⁹ ex charitate
(quãtũ ſine pctõ pñt) ſuadẽdũ eſt, aut ibidẽ tenere quod
cupiũt permittendũ, ſi abſqꝫ utrarũqꝫ partiũ ſcandalo fie
ri põt, aut certè de congregatione liberos dimitti, fratri
buſqꝫ alijs ſcđm eorũ ꝓpoſitũ uiuentib⁹ ſociari oportet.

Ad Vuillelmum abbatem ſancti Theodorici.
Epiſtola. LXXXIIII.

QVòd me hmõi operi operã dare iubes, ꝑ
qđ tollẽdũ ſit ſcãdalũ de regno dei, liben
ter accipio, ſed qũo id uelis fieri, necdũ ſa
tis elucet mihi. Nã illã tuã dulciſſimã epi
ſtolã legẽs & relegẽs (ſæpi⁹ qdẽ repetita
placebat) intellexi qdẽ te uelle ut illis qui
de uobis tãquã detractorib⁹ cluniacẽſis ordinis cõquerũ
tur, ſatisfaciã: quaten⁹ uidelicet ſciat nõ eſſe uerũ qđ ma
le hucuſqꝫ de nobis putarũt uel putari uoluerũt. At ſi poſt
hãc ſatisfactionẽ rurſus uict⁹ eorũ ac ueſtit⁹ ſupfluitatem
&c. q ſubiungis, quẽadmodũ iniũgis carpere uoluero: &
mihi uidebor cõtradicere, & quõ ſine ſcãdalo facere queã
nõ uideo. Niſi forte & ordinẽ qdẽ laudabilẽ, & ordinis re
prehẽſores reprehẽſibiles doceã: & nihilomin⁹ tñ ipſi⁹ ſu
perflua reprehẽdã. Si hocmodo uis, aut forte aliter magis
expedire uides, mãda aperti⁹: & ut ualeã qđ uis, eo modo
quo uis ora inſtãti⁹. Scito tñ nõ modico me in hmõi ſcri
ptitatiõib⁹ feriri detrimẽto: quia multum hic mihi deuo
tionis ſubtrahit, dum ſtudiũ oratiõis intermittitur, præ
ſertim cum nec uſus ſuppetat dictandi, nec ocium.

Ad eundem. Epiſtola. LXXXV.

SI nemo ſcit q̃ ſunt in hoĩe niſi ſpũs hoĩs q
in ipſo eſt: ſi ſola in facie uidet hõ, quia ſo
lus de⁹ intuet cor: miror, nec ſatis mirari
poſſum, qũo, quaue rõne tuã atqꝫ meã ad
inuicẽ dilectionẽ pẽſare uel diſtĩguere po
tuiſti: quaten⁹ nõ ſolũ de ꝓprio: ſed & de
alieno ſniam corde ꝓferres. Error ſiqdẽ ẽ humanæ mẽtis,
nõ mõ bonũ putare malũ, & malũ bonũ, aut uerũ falſum,
& ecõuerſo: ſed etiã certa recipere ꝓ dubijs, dubia ꝓ certis.
Forte uerũ eſt qđ dicis, min⁹. ſ. à me amari te: quã me dili
gis: ſed certe cer⁹ ſum, certũ nõ eſſe tibi. Qũo ergo ꝓ certo
affirmas, de quo certũ eſt qa cert⁹ minime ſis? Mirũ, Pau
1. Cor. 4 lus ſuo iudicio nõ credit: ſed neqꝫ, inqt, meipm iudico. Pe
tr⁹ luget ſuã qua ſe fefellerat ꝑſumptionẽ cũ de ſuo loqre
Mat. 26 tur dicẽs: Et ſi oportuerit me mori tecũ: nõ te negabo. Di
ſcipuli de ꝑditione dñi nec in ſuis fidẽtes cõſciẽtijs, ſingu
Ibidem. li reſpõdebãt. Nunqd ego ſum dñe? Dauid ſuã de ſe igno
Pſa. 24. rantiam fatetur orans & clamãs: Et ignorantias meas ne
memineris. Tu uerò neſcio qua fiducia non ſolum de tuo,
ſed & de meo corde tam aperte declamas: ut plus amans
inqens, min⁹ diligar? Hæc qppe ſunt uerba tua, q̃ nollem
fuiſſe tua, quia neſcio ſi ſunt uera. Sed & tu ſcis: unde ſcis?
Vnde inquã probaſti magis nos à te diligi: quàm te à no
bis? An ex hoc qđ in tuis literis ſubiũxiſti, quia uidelicet
qui uadũt & ueniunt per te de nr̃is, nullũ tibi à nobis de
ferũt monimẽtũ grãe uel amoris? Quod uerò monimẽtũ,
qđ amoris experimẽtũ à nobis reqris? Nunqd forte ſcru
pulũ mouet tibi, ꝙ ad plura iã tua ad nos ſcripta, necdum
uel ſemel reſcripſi? Sed qñ ego maturitatem ſapiẽtiæ tuæ
delectari poſſe putarẽ ſcriptitationibus imperitiæ meæ?
Sciebã eñi qui dixit. Filioli nõ diligamus uerbo neqꝫ lin 1. Co. 3.
gua, ſed opere & ueritate. Qñ uerò unquã opere meo op⁹
tibi fuit & defuit? O ſcrutãs renes & corda de⁹, q un⁹ ſol
iuſtitiæ diuerſa ſeruorum tuorũ corda diuerſis gratijs ue
lut radijs illuſtras, ꝙ diligã illud ex dono tuo, & ſuo meri
to tu ſcis, & ego ſentio. Quatenus autẽ diligã tu ſcis: ego
neſcio. Tu inquã dñe q dediſti, ſcis quãtum dediſti, uel illi
me, uel mihi illũ amare. Et qũo aliquis nr̃m cui tu nõ dixi
ſti, audet dicere, plus amans, minus diligor: niſi forte qui
iã in lumine tuo uideat lumen ſuum, id eſt in lumine tuæ
ueritatis agnoſcat quantum ardeat igne charitatis? Ego
autem dñe interim contentus uidere in lumine tuo tene
bras meos, quoaduſqꝫ uiſites ſedentẽ in tenebris & in um
bra moras, & per te reuelentur cogitationes cordium, &
manifeſta fiant abſcõdita tenebrarum, fugatiſqꝫ tenebris
iam nõ uideat in lumine tuo niſi lumen: ſentio quidem de
munere tuo & eũ diligã, ſed necdũ uideo in lumine tuo ſi
uel ſatis diligã. Neqꝫ enim ſcio ſi iam peruenerim ad illam
qua nemo maiorem habet dilectionem, ut animã ſuam po
nat qs pro amicis ſuis. Nã qs gloriabitur caſtũ ſe habere
cor, nedũ perfectum? O dñe qui illuminas lucernam meã:
qua iam uideo & horreo tenebras meas. Deus meus illu
mina ipſas tenebras meas, ut uideã & gaudeã ordinatam
in me charitatẽ, ſciens & diligens q̃ diligẽda ſunt: & quã
tum & ad qd diligenda ſunt me quoqꝫ nolens diligi niſi
in te, & quantũ diligẽdus ſum. Væ etiñ mihi, ſi qđ ualde
uereor: aut ego plus ab illo quàm merui, aut ille a me mi
nus quàm dign⁹ ſit diligat. Verũtñ ſi meliores magis dili
gẽdi ſunt, ſunt autẽ meliores q magis diligũt: qd aliud di
xerim quàm illũ plus me diligere, quẽ meliorẽ eſſe nõ du
bito: me uerò minus illũ quàm debeo, qa min⁹ ualeo? Sed
quãto in te (tibi pater dico) maior eſt charitas: tãto min⁹
contẽnenda eſt à te nr̃a poſſibilitas. Quia & ſi plus diligis
qm̃ plus uales, nõ tñ pl⁹ diligis quàm uales: Nos autẽ & ſi
minus diligimus quàm debemus: diligimus tñ quãtũ ua
lem⁹. Tñ autẽ ualemus, quãtũ accepim⁹. Trahe nos poſt
te, ut te apprehẽdamus: & tecum ampli⁹ accipiam⁹, unde
largius diligamus. Quid ergo tu niteris nos apprehende
re, & q̃reris nõ poſſe, quos apprehẽdiſti ſi attẽdiſti, & ad
huc facere poteris, cũ uolueris: quales qdẽ ſum⁹, nõ qua
les ſperabas? Neſcio q̃ppe qd aliud intueris in nobis qđ
nõ habem⁹: & ſeq̃ris pro nobis qđ nõ ſumus. Ideoqꝫ nõ
conſeq̃ris quia nõ ſufficimus: & ut deniqꝫ in epiſtola tua
iuſte cauſaris deus tibi in nobis, non nos deficimus. Nũc
uerò ſi talia placent qualia modo nugatus ſum, mandato,
& adijciã: ut cũ obedicre, ꝑſumptiõis nõ timeã notã. Præ
fatiunculã quã tibi mitti iuſſiſti, non habui mõ ad manũ.
Neqꝫ eñi adhuc dictauerã: quia nec neceſſarium eſſe puta
bã. Quicqd uel tibi uel amicis tuis recte uis: q dedit uelle,
det & perficere pro bona uoluntate, omni mihi amicitiæ
iure colende pie ac reuerendiſſime pater.

Ad eundem Epiſtola. LXXXVI.

FRater B. de claraualle, ſuo illi quod ſuo.
¶ Hãc mihi tu ſalutatiõis formulã tradidi
ſti, ſcribẽdo, ſu⁹ ille qđ ſu⁹. Accipe quod
tuũ ẽ, & agnoſce uſurpationẽ unanimita
tis eſſe indiciũ: & cũ qđ ẽ mihi cõmune uer
bũ, animũ nõ diſtare. Iam ad tuas literas
breuiter ꝓ tẽpore reſpõdendũ eſt. Quæ cũ mihi in man⁹
uenerũt, natalis noſtræ dies feſtus illuxerat; cui⁹ me totũ
iure ſibi deuotio uẽdicãs: nihil alid cogitare ſinebat. Sed
& nũti⁹ repedare feſtinãs, uix uſqꝫ in craſtinũ ut hæc iam
feſto exoccupatus qualiacunqꝫ reſcriberem, expectauit.
Fugitiuũ itaqꝫ fratrẽ dureà me, ut potè durũ corde, incre

patum:nihil melius interim potui quàm ad locũ remitte-
re unde fugerat.Quippe quẽ iuxta nr̃as cõſuetudines do
mi abſq; cõſenſu abbatis ſui retinere nõ debui. Oportet
aũt & à te eũ ſimiliter aſpere icrepari, & ad humilẽ prouo
cari ſatisfactionẽ:deinde tuis cõfortari lr̃is,ad abbatẽ pro
eo directis. De infirmitate noſtra nihil certi⁹ modo ſciſci-
tanti tibi iudicare poſſum,niſi ꝙ infirm⁹ & fui & ſum:nec
minus ſolito,nec multũ plus.Q; uerò non niſi quã miſſu
rus erã,cauſa eſt plus me aĩarũ ſcãdalũ,quàm unius corpo
ris periculũ timuiſſe.Iam ne quid horũ de q̃bus mãdaſti,
oĩno p̄termittã:uenio etiã ad te.Velle te audire ſcripſiſti,
q̃d te ego(tanquã q oĩa tua norim)facere uelim.Sed hoc
(ni fallor) ſi modo dicerẽ:nec tu poſſes,nec ego cõſulerẽ.
Volo eñ & ipſe,qđ te uelle de te iã olim nõ latet me.Cæ-
terũ mea atq; tua æque ut æquũ eſt uoluntate poſtpoſita.
magis qđ uelle deũ de te puto:& mihi ut tibi ſuadeã,tu-
tum duco:& tibi ſi perſuadeam,non inconmodum. Tene
itaq; meo cõſilio quod tenes,mane in quo es,& ſtude pro
deſſe quibus præes,nec præeſſe refuge,dum prodeſſe po
tes:quia uæ quidẽ tibi ſi præes,& non prodes:ſed uæ gra
uius ſi quia præeſſe metuis,prodeſſe refugis.

Ad Ogeriũ canonicũ regularẽ. Ep̃la.LXXXVII.

TOtis uiſceribus charitatis amplectendo,fratri
Ogerio canonico,frater.B.monachus ſed pec
cator digne deo cõuerſari uſq; in finem.¶Si ti
bi ad tuas literas tardi⁹ uideor reſcripſiſſe,no-
ueris potius opportunitatem nuntij defuiſſe.Quas enim
nunc primũ legis,iam dudum crede dictatas.Sed ut dixi,
propter latoris inopiam tardaui mittere qđ ſcribere non
tardaui.Legi itaq; in tuis literis te illam quam grauiter fe
rebas curæ paſtoralis ſarcinam depoſuiſſe,licẽtia ſiquidẽ
ab epiſcopo uix impetrata,imo extorta tua importunita-
te.Et hoc non aliter,niſi ut in eius epiſcopatu quocunq;
alibi manens ab eius ſubiectione non recederes. Tu uerò
cum tibi hoc nõ placeret,archiep̃m adiens,& ab ipſo tan-
quã ſuperiori auctoritate ſecuritatẽ accipiens , ad priorẽ
locũ & ad tuũ abbatẽ reuerſus es . Vbi qualiter poſt hæc
uiuere debeas,à me doceri flagitas:egregio utiq; docto-
re,& magiſtro incõparabili.Qui cum cœpero docere qđ
neſcio,uel tunc incipiet ſciri quàm nihil ſcio.Itáne lanam
q̃rit ouis à capra:aquã molẽdinum à furno , uerbũ ſapiẽs
à ſtulto?Præterea per totã ſeriẽ literarũ attollẽs me ſupra
me multũ de me laudabilia ĩtermiſces.Quorũ qa ipſe mi-
hi cõſci⁹ nõ ſum:& tuæ hæc beneuolẽtiæ aſcribo,& igno-
ſco ignorãtiæ.Tu eñ uides in facie,de⁹ in corde.Sub cu-
ius tremẽdo aſpectu ſi ſolicite me circunſpicio,certũ eſt ꝙ
eò ipſe mihi notior ſum quám tibi quò ꝓpinqor.Ideoq;
magis credo mihi de me uidẽti me:quàm tibi opinanti de
me qđ nõ uides in me.Q; ſi qd fortè à me audiſti qđ poſ-
ſit ꝓdeſſe tibi:grãs deo age,in cui⁹ manu ſunt & nos & ſer
mones nr̃i.Satis facis etiã mihi pro eò ꝙ cõſiliũ meũ non
tenueris,cõfortãtis te & monẽtis aĩo nõ frangi,puſillani
mitate nõ uinci:ſed portare patiẽter on⁹ impoſitũ,qđ ſe-
mel ſuſceptũ deponere nõ licebat.De qua re ipſe mihi ſi-
cut poſtulas ſatisfacio ꝑ te.Agnoſcẽs ſiquidẽ ſapiæ meæ
ſiccitatẽ,imo inſipiẽtiæ meæ ſemp ſuſpectã habẽs temeri-
tatẽ,cũ nõ fit quod fieri laudo,nec audeo nec debeo indi-
gnari,deſiderãs queq; cõſulti⁹ agere quam à me accepit.
Quoties uerò mea ſnĩa eligit ac tenet,graui fateor onere
me p̄mi ſentio:rei finẽ ſemp pauid⁹ & nũquã ſecur⁹ expe-
ctãs.Videris tu tñ ſi cõſulte meũ de hac te cõſiliũ mutaue
ris.Viderint hi quorũ ſaniori,ſi quorũ tñ,ſup hoc fret⁹ es
cõſilio,an rõnabiliter egeris.Viderit inquã ſi liceat xp̃ia
no iniunctã ſibi dimittere obediẽtiã ante mortẽ:cũ xp̃s fa
ct⁹ ſit obediẽs p̄ri uſq; ad mortẽ.Etiã inqs,per licentiã,nã
quæſiui eã ab ep̃o,& accepi.Bñ,lniam qdẽ q̃ſiſti,ſed qũo
nõ licebat,ac per hoc nõ accepiſti,ſed extorſiſti. Extorta
aũt ſeu coacta lnia:lnia nõ eſt,ſed uiolẽtia.Q; ergo tua im
portunitate uict⁹ ep̃s fecit iuit⁹:nõ fuit abſoluere,ſed ab-
rũpere.Cõgratulor quidẽ tibi ꝙ ſis exonerat⁹:ſed uereor
ne deus à te quãtũ in te eſt exhonorat⁹ ſit.Cui⁹ proculdu
bio ordinationi reſiſtis,dũ promotus ab illo tute deijcis.
Q; ſi excuſans paupertatis p̄tendis neceſſitatẽ,neceſſitas
parit coronã.Si difficultatẽ,ſi impoſſibilitatẽ:oĩa poſſibi
lia ſunt credenti.Sed rñde qđ ueri⁹ eſt:quia.ſ.placuit tibi
magis quies tua,quàm utilitas aliena.Nec mirum.Placet
fateor & mihi ꝙ hæc q̃es placeat tibi, ſi tñ nõ nimis. Qđ
cũq; autẽ bonum ita placet, ut ſi recte fieri nõ poſſit, pla-
ceat tñ fieri eo modo quo fas nõ eſt,nimis eſt. Ac per hoc
iã qa bñ nõ fit,nõ eſt bonũ.Scriptũ eſt eñ.Si recte offers,
& non recte diuidis,peccaſti. Aut ergo oportuit te gre-
gẽ dñicũ minime ſeruãdũ ſuſcipere, aut ſuſpeptũ nequa-
quã relinq̃re,iuxta illud.Alligatus es uxori,noli q̃rere ſo 1.Co.7.
lutionem.Sed ad qd nitor his rõcinationibus?Nunquid
ſuadeo tibi redire ad on⁹ regiminis,cũ iã nõ pateat locus
recuperatiõis?Aut deſperare te intẽdo : quaſi q te tali li-
gaueris culpa,quã iã ſoluere nõ poſſis?Abſit.Sed tñ no-
lo te illud tãquã nullũ uel paruũ malũ negligere:imo ſem
per timere,ſemp pœnitere,ſemp ſecurũ nõ eẽ,ſicut ſcriptũ
eſt.Beat⁹ hõ q ſemp eſt pauid⁹.Vides certè quẽ timorẽ ti- Prou.2.
bi incutere nitor:nõ q tibi ſit laque⁹ deſperatiõis:ſed qui
ſpẽ acq̃rat btitudinis.Eſt ſiquidẽ timor inutilis,triſtis,cru
delis,q ueniã qa nõ q̃rit,nõ cõſequit.Eſt ſiqdẽ timor pi⁹,
humilis,fructuoſus:q̃ cuilibet quãtũlibet pc̃tõri facile mi-
ſericordiã ꝓmeret.Talis timor generat,nutrit , & ſeruat
hũilitatẽ,ſed mãſuetudinẽ,ſed patiẽtiã,ſed lõganimitatẽ.
Quẽ nõ delectat tã iclyta ꝓles?Alteri⁹ uerò miſera ſobo-
les eſt ꝑtinacia,ĩmoderata triſtitia,rãcor,horror, cõtẽpt⁹
& deſperatio.Nõ hoc ergo,q deſpationẽ:ſed illo q gene-
rat ſpẽ,timẽs ne nõ timeres uel parũ timeres,tuã tibi cul-
pã ſic rememorãdã eſſe putaui.Eſt etiã adhuc qđ magis ti-
meo tibi:ne fortè ſicut de q̃buſdã ſcriptũ eſt ꝙ lætant cũ
male fecerint,& exultãt ĩ reb⁹ peſſimis.Tu q̃q; deceptus, Prou.2.
nõ ſolũ hoc putes culpã nõ eſſe,ſed inſup(qđ abſit)ĩ cor
de tuo gl̃ieris te magnũ aliq̃d,& qđ à paucis ſolet fieri,fe-
ciſſe:dũ q emãcipat⁹ etiã alijs p̄eras,cõtenẽs prælationem
rurſus ſubdi p̄lato malueris.Falſa hũilitas uerã inducens
ſupbiã in cor talia cogitãtis.Quid nãq; ſupbi⁹ quàm ſpõ
taneæ & tãquã liberæ aſcribere uolũtati:qđ uel cogit ne
ceſſitatis uis,uel puſillanimitatis infirmitas?Q; ſi nec la-
bore uict⁹,nec neceſſitate cõpulſus,ſed uolẽs hoc feciſti,
nihil hoc q̃q; ſupbi⁹.Dei qppe cõſilio tuũ p̄tuliſti,magis
eligẽs tibi q̃eſcere,quàm ei⁹ opi deſeruire,ad qđ te ipſe aſ
ſumpſerat.Si ergo unde deũ cõtẽpſiſti,ide ad maiorẽ ei⁹
gl̃iaris cõtẽptũ:nõ eſt bona gl̃iatio tua.Sed caue gl̃iatio-
nẽ,tolle & ſecuritatẽ,quatenus utiliter ſemp ſolicitus ſis,
ſemp hũiliter pauid⁹:nõ illo.ſ.timore q ſicut iã dixi ꝓuo-
cat irã,ſed illo qui mitigat.Qui horribilis timor ſi qñ ter
rẽdo tuũ pulſauerit animũ,tacite ſuggerẽs tuũ obſequiũ
deo eſſe nõ poſſe acceptũ,& ꝙ tua ſit infructuoſa pnia,qa
uidelicet unde de⁹ à te offenſus eſt,ꝑ te emẽdari non põt:
ne ad momẽtum quidẽ recipias,ſed fideliter rñde & dic :
Male quidẽ egi,ſed factum eſt,& iã nõ põt nõ fieri.Quis
ſcit ſi hoc mihi de⁹ expedire ꝓuiderit:& de malo meo ipſe
q eſt bon⁹:bonũ mihi opari uoluerit?Malũ ergo puniat
qđ ego feci:bonũ aũt maneat qđ ipſe prouidit.Nr̃is qp-
pe inordinatis ſeu uolũtatib⁹ ſeu actionibus nouit boni-
tas dei uti ſemp qdẽ recte in ſui ordinis pulchritudinẽ:ſæ
pe etiã pie in noſtrã utilitatẽ.O clementiſſima circa filios
adã diuinæ pietatis recordatio:q̃ ſua non deſinit largiri
bñficia nõ ſolũ ubi nullũ inuenit meritũ,ſed plerũq; etiã
ubi totũ uidet cõtrariũ.Sed ad te redeam⁹.Secũdũ ergo
duos timores q ſupra diſtincti ſunt,uolo te timere & nõ ti
mere,p̄ſumere & nõ p̄ſumere.Timere ut pœniteas:nõ ti-
mere ut p̄ſumas.Porrò p̄ſumere ne diffidas:non p̄ſumere
ne torpeſcas.Agnoſce frater quãtũ de te cõfiſus ſum,q te
tã acriter increpare,tuũ factũ nec mihi ſatis probatũ tã au
dacter dijudicare nõ dubitauerim:cũ id forſitã rõnabili⁹
à te actũ fuerit,quàm mihi hucuſq; notũ ſit.Neq; enim tu
in tuis lr̃is fortaſſe rõnes illas q̃bus excuſari poſſet hoc fa
ctum,Ponere uoluiſti:uel propter tuã humilitatẽ,uel pro
pter literarũ breuitatẽ.De re ergo quã plenè non noui,
ſuſpenſam

ſuſpẽſam relinquẽs ſententiã,unũ quod feciſti irretracta-
biliter laudo:ꝙ uidelicet depoſito iugo regiminis:ſine iu
go tñ eſſe noluiſti:ſed amicam repetens diſciplinã,de ma-
giſtro fieri denuo diſcipul⁹ nõ erubuiſti.Nã cũ paſtorali
uinculo ſolut⁹ poſſes tui remanere iuris(ſiquidẽ ꝓmotio
abbatis,emancipatio filij eſt)tu tñ hac poteſtate tui non
utens,ſicut alijs dñari renueras:ſic tibi q̃q; præeſſe timui
ſti:quiq; ut magiſter eſſes aliorũ,minus te iudicabas ido-
neũ:nec te quidẽ tibi credens,tuus fieri diſcipul⁹ contẽ-
pſiſti.Et merito:qa qui ſe magiſtrũ ſibi cõſtituit:ſtulto ſe
diſcipulũ ſubdit.Et quidẽ quid alij de ſe ſentiãt,ignoro :
ego de me expertus ſum quod dico:& facilius imperare,
& ſecuri⁹ poſſum præeſſe alijs multis,quàm ſoli mihi.Pru
dens ergo humilitas,humiliſq; prudentia fuit,ꝙ nequa-
quam credens ad ſalutem te poſſe ſufficere tibi,alieno po
tius arbitrio deinceps uiuere propoſuiſti.Laudo etiam ꝙ
nõ nouũ uel magiſtrũ uel locũ requiſiſti:ſed ad clauſtrum
de quo exieras,& ad patrẽ ſub quo ꝓfeceras, familiariter
rediſti.Rectius qppe fuit ut dom⁹ q̃ te nutrierat,ſed ꝑ fra
terna charitate dimiſerat,exoccupatũ reciperet,quàm de
eius deſolatiõe aliena gauderet.Qđ tñ in hoc ep̃i licẽtiã
non habueris:nolo ut negligenter ducas:ſed aut ꝑ te aut
per mediã perſonã quantum in te eſt ſatisfacere non diffe
ras.Poſt hæc cõuerſare ſimpliciter inter fratres,deuotus
deo,magiſtro ſubdit⁹,ſenioribus obediẽs,iunioribus cõ
temperans,angelis placens,uerbo utilis ,humilis corde,
manſuetus ad oẽs.Caue aũt ne q̃a olim in honore poſitus
fuiſti,etiã nunc te putes præ cæteris honorandũ: ſed ma-
gis humilem oĩbus exhibeas tanquã de cæteris unũ.Nec
eñ dignũ eſt ut inde exigas honorem,unde refugis labo-
rem.Poteſt hinc etiã naſci aliud periculũ,ad qđ te ꝑmoni
tum & præmunitũ eſſe uolo.Nam ſicut oẽs ita mutabiles
ſumus,ut plerũq; quod heri uolebamus ,hodie recuſem⁹:
& qđ hodie nolumus,cras deſideremus:ſic qñq; diabolo
ſuggerẽte poterit cõtingere,ut ex memoria relicti hono-
ris,tuũ animũ pulſet cupiditas:ita ut oĩa quæ uiriliter cõ
tempſiſti,pueriliter deſiderare incipias . Dulceſcent ani-
mo quæ prius amara fuerunt,ſublimitas loci,domus cu-
ra,rerũ diſpenſatio,obſequia famulorum,libertas tui,po
teſtas in alios:intñ ut ꝓpe reliquiſſe te pœniteat qđ pri⁹
tenere grauabat.Cui peſſimæ tentationi ſi uel ad horam
(qđ abſit)aſſenſum præbueris;non mediocre damnũ in-
curres tuæ conuerſationis.En tota illius elegantiſſimi &
eloquẽtiſſimi doctoris ſapientia à quo doceri de tam lon-
ginquo poſtulaſti.En illud expectatũ ac deſideratum eu-
logiũ:qđ audire tantopere ſtuduiſti.Hæc ſumma noſtræ
eruditionis.An adhuc aliq̃d magnũ expectas?Totũ audi
3.Re.17. ſti.Quid amplius req̃ris?exhauſtus eſt fons & tu quæris
aquã in ſicco?Exẽplo illius euãgelicæ uiduæ:de pauper-
tate mea totũ quod habui miſi.Quid uerecũdaris?Quid
uultum demittis?Tu me coegiſti,ſermonẽ quæſiſti,ſermo
nem habes.Sermonem inquam habes iam ſatis longum,
ſed mutum,uerbis plenum,ſenſibus uacuũ:nõ quo ut pe
tieras in corde tuo charitas ordinet:ſed quo mea inſcien
tia publicetur.Nam unde iã poterit excuſari?Poſſem for
ſitan dicere ꝙ febre tertiana laborans,ꝙ pro officio meo
Eccli.38. curis occupatus hæc dictauerim:cum ſcriptum ſit:Sapiẽ-
tiam ſcribe in ocio.Sed hæc recte prætenderem,ſi grande
aliquod atq; operoſum op⁹ aggreſſus fuiſſem.Nunc autẽ
in tantillo opuſculo ut occaſionibus me non excuſem:ni
hil horũ certius prætẽdere poſſum,quàm(ut ſæpe iam di
xi)ſcientiæ paupertatẽ.Sed habeo nonnullam meæ con-
fuſionis conſolationem.Nam etſi non feci ut petieras : ſi
non miſi quod ſperaueras,agnoſcis certè quia uolui.Suf
ficiet autem uoluntas;ubi deeſſe uides facultatem explen
di.Deniq; & ſi tibi nullam conferat utilitatẽ:uel mihi pro
ficiet ad humilitatem.Stultus quippe dum non loquitur,
ſapiens putatur.Nam quod non loquitur,nõ ſenſus ino-
pia,ſed humilitatis eſſe cuſtodia creditur.Ego itaq; ſi ad-
huc ſiluiſſem,ſapiens dicerer:ſed non eſſem.Nũc autẽ alij
inſipientem me ridebunt:alij ſubſannabunt idiotam : alij
præſumptori indignabũtur.Putáſne paruũ hoc mihi cõ-
ferat religiõis emolumẽtũ:cũ humilitas ad quã utiq; du-
cit humiliatio,totius ſit ſpiritualis fabricæ fundamentũ?
Siq̃dẽ humiliatio uia eſt ad humilitatẽ:ſicut patientia ad
pacẽ:ſicut lectio ad ſciẽtiam.Si uirtutẽ appetis humilita-
tis:uiã nõ refugias humiliationis.Nã ſi nõ pateris humi-
liari,non poteris ad humilitatẽ prouehi.Prodeſt itaq; mi
hi meã inſipientiã ſciri,& à ſcientib⁹ iure cõfundi:cui ſæ-
pe cõtigit à neſcientibus iniuſte laudari.Terret me ap̃ls:
qui & ipſe territus dicit:Parco aũt,ne q̃s me exiſtimet ſu-
pra id qđ uidet in me,aut audit aliquid ex me.Quàm pul
chre dixit,parco.Nõ parcit ſibi arrogans,non parcit ſibi
ſuperbus,nõ cupidus uanæ gloriæ,& iactator actuũ ſuo-
rũ:qui uel ſibi arrogat qđ eſt,uel mẽtit de ſe quod nõ eſt.
Solus q uerè humilis eſt,parcit aĩæ ſuæ:q ne putet quod
nõ eſt,ſemp quãtũ in ſe eſt uult neſciri qđ eſt.Grande re-
uera periculũ,audire quenquã de ſe,ſupra quàm ſentit in
ſe.Quis dabit mihi apud hoĩes tãtum de ueris digne hu-
miliari:quãtũ uel de falſis datũ eſt indigne exaltari?Illam
mihi uocẽ ꝓpheticã iure aſſumerẽ:Exaltat⁹ aũt,hũiliatus
ſum,& cõturbat⁹.Et illud:Ludã,& uilior fiã.Ludã.ſ.ut il Pſal.87.
ludar.Bonus lud⁹ quo michol iraſcit:& de⁹ delectat. Bo- 2.Re.6.
nus ludus q hoĩb⁹ qdẽ ridiculũ,ſed angelis pulcherrimũ
ſpectaculũ p̄bet.Bon⁹ inquã ludus quo efficimur oppro-
briũ abũdantib⁹,& deſpectio ſupbis.Nã reuera qd aliud
ſecularib⁹ quàm ludere uidemur:cũ quod ipſi appetũt in
hoc ſeculo,nos ꝑ cõtrariũ fugim⁹:& qđ ipſi fugiunt:nos
appetim⁹?More.ſ.ioculatorũ & ſaltatorũ:q capite miſſo
deorſum,pedibuſq; ſurſum erectis,præter humanũ uſum
ſtant manib⁹ uel incedũt:& ſic in ſe oĩm oculos defigunt.
Nõ eſt hic lud⁹ puerilis,nõ eſt de theatro:q fœmineis fœ-
diſq; amfractibus prouocet libidinem:actus ſordidos re-
præſentet.Sed eſt ludus iocundus,honeſtus,grauis ,ſpe-
ctabilis:qui cæleſtiũ ſpectatorũ delectare poſſit aſpectus.
Hoc caſto & religioſo ludo ludebat q dicebat:Spectacu-
lũ facti ſumus angelis & hominibus.Hoc ludo & nos in- 1.Cor.3.
terim laudamus ut illudamur,cõfundamur , humiliemur:
donec ueniat qui potẽtes deponit:& exaltat humiles:qui
nos lætificet,glorificet,in æternum exaltet.

Ad eundem. Epiſtola. LXXXVIII.

OMitto nunc imperitiã meam,taceo ꝓfeſſiõis hu-
militatẽ,ſeu humilitatis ꝓfeſſionẽ:nec iam optã
do uel loci uel noĩs mei non dico abiectionem
ſed mediocritatẽ q̃a quicquid tale dixero,tu hoc
non neceſſariã excuſationẽ:ſed dilatoriã occaſionẽ noĩa-
bis.Qui meam ut mihi uidebatur iuſtam uerecundiã pro
tuo libitu nũc indiſcretionẽ,nunc falſam humilitatẽ,nũc
etiam ueram ſuperbiam interpretaris.Horum itaq; ,quia
tibi ĩ dubiũ uenire p̃nt,nihil aſſero.Illud aũt ſimpliciter
tuæ dilectioni intimo,qđ indubitãter te credere uolo:to-
to.ſ.hoc tpe ex quo tuus nũtius,non is ſed alius receſſit à
me,nullũ mihi oĩno fuiſſe ociũ ad id quod poſcis idoneũ.
tũ propter dierũ malitiã,tũ ꝓpter noctiũ breuitatẽ . Sed
& nũc quoq; ita me nouiſſimæ tuæ lr̃æ occupatiſſimũ in-
uenerunt:ut ipſas etiam occupationũ cauſas pro mei ex-
cuſatione longum fuerit mihi ſcribere tibi.Vix quippe il
las tuas inter prandẽdũ(nã illa hora mihi primũ redditæ
ſunt)perlegere potui.Vix has meas quantulaſcunq; fur-
tim,raptim,anticipatis horis,breuiter ſuccinctẽq; reſcri-
pſi.Quarũ quidẽ breuitatẽ an æquo aĩo feras,tu uideris.
Ego eñ(ut uerũ fatear)ꝓpter te mi Ogeri ipiſ curis meis
cõpellor iraſci:quãquã in his,teſte conſciẽtia,ſoli charita
ti cupiã deſeruire.Cui⁹ profectò imperio quia ſapiẽtibus
& inſipiẽtibus debitor ſum:ipſa ſola facere potuit ut nec
dum tibi potuerim ſatisfacere.Quid ergo?Charitas tibi
denegat quod tu petis ex charitate?Petiſti , q̃ſiſti , pulſa-
ſti:& charitas te fruſtrata eſt?Quid mihi indignaris ? Si
uis,ſi audes:iraſcere charitati.De qua nãq; præſumis im-
petrare quod poſtulas:ipſa prohibẽte fit ne impetres . Et
ecce iam longũ cauſatur ſermonẽ:& tibi indignatur qui
cogis.Non quòd ſibi diſpliceat zelus quo id facis,qppe

quē & ipſa donauit tibi:ſed uult te illum habere ſecundū
ſcientiā,ut cautus ſis maiora minoribus nō impedire. Vi-
des quàm inuit⁹ auellor à lōgiori epiſtola:dū ductus dele
ctatiōe tibi colloquēdi,& deſiderio ſatisfaciēdi dn̄e chari
tati moleſtus ſio,qua iādudū imperāte finē fieri,necdū ta
ceo? O quàm lata ī tuis literis patet materia r̄ndēdi. Q̄ ſi
digne licuiſſet ut libuiſſet:& tibi forſitā ſatis eſſet & mihi.
Sed q̄ aliud præcipit,dn̄a eſt,imo dn̄s eſt. Deus enim cha
ritas eſt:& ſatis agit pro imperio quaten⁹ debeam potius
obtēperare ſibi quàm uel mihi uel tibi. Etqm̄ oportet cha
ritati deo magis obedire quàm hoīb⁹:nolēs dolensq̄ nō
quidē nego quod poſtulas,ſed interim differo:ne dū tuæ
cupio humiliter ſatisfacere uolūtati:ſub p̄textu falſæ hu-
militatis per uerā ſupbiā,arcē tantæ poteſtatis q̄ te quoq̄
ueraciter atteſtante etiā angelis imperat in cælis,terren⁹
uermicul⁹ in terris uideat impugnare. Libellū quē requi
ris,ipſe quoq̄ antequā tuus nūtius ad nos ueniret,ab eo
cui cōmendauerā requiſiui:ſed necdū recepi. Dabo autē
operā,ut uel cū ueneris,ſi tm̄ unquā aliq̄n ueneris:illū in-
uenias,uideas,& legas:nō autē tranſcribas. Nam illū aliū
quē te ſignificas trāſcripſiſſe,ego quidē legēdū tibi miſe-
ram,non tranſcribendum:uideris tu qua uel quorū utili-
tate tranſcripſeris. Q̄ aūt te mittēte eum nunc habet ab-
bas de ſctō theodorico:ego quidē non iuſſeram,nec tm̄ di
ſplicet mihi. Vt quid em̄ libellus meus oculos eius formi
daret:cui ſe uidēdū animus quoq̄ meus totū ſi poſſet ex-
panderet? Sed heu in quāta ſermonis anguſtia mentio ſe
ingeſſit de tali uiro,ne liceat (ut dignū erat) in tā dulciſſi-
ma,nobis memoria aliquādiu īmorari,qm̄ iāiamq̄ deſide
rat ep̄la finem. Obſecro te ne graueris opportunitatē q̄re
re,quo ad eū pergas:prædictū quoq̄ opuſculū non prius
cuiquā ſcribendū uel legendū exponas:quàm cū eo totū
peruideas:pariterq̄ conferatis,& corrigatis q̄ corrigēda
ſunt:ut in ore duorū teſtiū ſtet omne uerbū. Et tūc demū
an paſſim cuilibet,an paucis tm̄:an uel cuiquam,an fortè
etiā nulli expediat demonſtrari:& ſi illa p̄fatiūcula quam
de nr̄is aliis literis tu eidem coaptaſti,apte ſedeat:an uerò
aptior q̄ri debeat:ueſtro utriuſq̄ iudicio derelinquo. Sed
iā penè mihi exciderat qđ in principio ep̄le tuæ q̄ſtus es:
q̄ te arguerim mēdacii. Hoc aliquādo me locutum fuiſſe:
nō ſatis recolo. Si qđ tm̄ fuerit (nā magis me oblitū quàm
tuū nuntiū mentitū eſſe crediderim) iocādo poti⁹ quàm
ſerio dictū fuiſſe nō dubites. Ego ne leuitate te uſum pu-
tauerim:aut apud te eſſe eſt & non? Abſit à me hæc ſuſpi-
cio de te:q̄ iugo ueritatis btūs quod portas ab adoleſcen
tia:laſciuos annos morū ſuperas grauitate. Nec tam ſim-
plex ſum,ut ſimplicem oris prolationem ſine cordis dupli
citate mendacium putem:nec tam incurioſus tui ut obli-
tus ſim:uel quod iamdudū cōceperis in affectu:uel quid
ab effectu impedierit.

Ad eundem Epiſtola. LXXXIX.

INdignaris forſitan,uel tēperantius dicam,mi-
raris q̄ pro longiori epiſtola quam à nobis ſpe-
raueras:tam breuē chartulam receperis. Sed me
mento iuxta uirū ſapientē:oīa ſub cælo tp̄s ha-
bere:& tp̄s quidē loquendi,& tēpus eſſe tacendi. Q̄n aūt
ſuū tp̄s ſilētium habebit:ſi hos etiā ſacros dies quadrage-
ſimæ,nr̄a ſibi uendicat cōfabulatio. Eaq̄ ipſa tanto occu-
patior quāto laboroſior,dum non quidē præſentes alter-
utrū dicere ualemus q̄ uolumus:ſed abſentib⁹ neceſſe eſt
nobis inuicē diligēter dictare,q̄ uel petimus ab inuicē uel
petimur. Dum uerò abſens cogito,dictito,ſcriptito,mit-
toq̄ qđ p̄ſens legas:rogo ubi ociū,ubi ſilētii quies? Sed
hæc,inq̄es,oīa facere potes in ſilētio. Mirū ſi ex ſnīa hoc
r̄ndeas. Quant⁹ enim tumultus eſt in mēte dictantiū,ubi
multitudo p̄ſtrepit dictionū:ubi orationū uarietas,& di-
uerſitas ſenſuū cōcurrit. Vbi ſæpe reſpuitur qđ occurrit,
& requirit qđ excidit. Vbi qd pulchrius ſm̄ literā,qd con
ſequētius iuxta ſententiā,quid plani⁹ propter intelligen-
tiā,qd utilius ad cōſciētiā:qd deniq̄ cui,uel poſt uel ante
ponatur,intentiſſime attēditur:multaq̄ alia quæ à doctis
in hmōi curioſius obſeruant? Et tu in hoc mihi dices eſſe
quietē? tu hoc:etiā ſi lingua ſileat,ſilentiū noīabis? Quā-
quā non ſolū tēporis ſed nec meæ profeſſionis eſt huic rei
operā dare quā poſtulas:nec poſſibilitatis adimplere qđ
optas. Siquidē uel monachi qđ eē uideor,uel pc̄tōris qđ
ſum,officiū nō eſt docere,ſed lugere. Indoctus q̄q̄ (qđ &
uere me fateor eſſe) ſi p̄ſumat docere qđ neſcit,nihil indo
ctius agit. Docere itaq̄ nec indocto eſt in prōptu,nec mo
nacho in auſu,nec pœnitēti in affectu. Sed & propter hoc
elongaui fugiēs & maneo in ſolitudine:& cū p̄pheta pro
poſui cuſtodire uias meas,ut nō delinquā in lingua mea: Pſal. 54.
qm̄ iuxta eūdē p̄phetā: Vir linguoſus nō dirigetur ſup ter- Pſal. 38.
rā,& ſm̄ aliā ſcripturā,mors & uita in manib⁹ linguæ. Si- Pſa. 139.
lētiū aūt dicēte eſaia:cult⁹ iuſtitiæ eſt: Et bonū eſt (ut do Pro. 18.
cet hieremias) expectare ſalutare dei cū ſilētio. Ad hūc er Eſai. 32.
go iuſtitiæ cultū:ad hāc oīm uirtutū matrē,nutricē,cuſto Hiere. 3.
dē:ne penitus uidear negare qđ petiſti:& te & q̄cūq̄ tui
ſimiles p̄ficere cupiūt in uirtutib⁹,inuito & prouoco:etſi
nō uerbo doctrinæ,certè mei ſilentii exemplo:ut uel ſilen
do doceā te ſilere,qui loquēdo cōpellis me docere qđ ne
ſcio. Sed qd ego facio? Mirū ſi nō rides q̄ ego q multilo-
quiū tātopere dānare uideor,in tā multa uerba tā loqua-
citer iā progredior,& dū cupio tibi cōmēdare ſilētiū,con
tra ſilētiū p̄ multiloquiū pugno. Vuerricū nr̄m de cuius
cōuerſatione & pœnitentia conſolari deſideras:quātū ex
fructib⁹ eius perpēdim⁹,noueris deo digne cōuerſari,di
gnoſq̄ pniæ facere fruct⁹. Libellū aūt quē à me exigis:pe
nes me mō nō habeo. Quidā em̄ amicus noſter eodē zelo
quo tu flagitas,diu eſt q̄ apud ſe illū detinet. Sed ne tuæ
benignitatis petitionē abire patiar oīno fruſtratā,alium
nuper à me editū in laudib⁹ uirginis matris,tibi tranſmit
to. Quē,q̄a eius exēplar non teneo,rogo ut quācitius ad
me remittas:uel ſi maturius adueneris,ipſe deferas tecum.

Ad eundem. Epiſtola. XC.

BReues breuibus reddidi literas,occaſionē utiq̄
breuiter reſcribēdi,de tuarū breuitate libenter
accipiens. Et uerè quid iuuat ueras,& ut ueraci-
ter loquetis,æternas amicitias uanis atq̄ tran-
ſitoriis iactitare uerbulis? Quantalibet uerſuum diuerſi-
tate,uerborū multiplicitate,ſcriptorum uarietate tuā mi-
hi charitatem oſtentare ſeu commendare coneris:minus
certè ſentio te exprimere quàm diligis. Idemq̄ tu de me
ſentiendo non falleris. Cum tuæ literæ in manus noſtras
uenerunt:te in corde noſtro qui eas miſeras inuenerunt.
Has quoq̄ noſtras nec me ſine te ſcribere certus ſum:nec
te ſine me confido lecturū. Laboramus quidem uterq̄ ad
alterutrum ſcriptitādo,alterius fatigantur & nuntii ad al
terum ſcripta portando:ſed nunquid ſpiritus grauantur
amādo? Ceſſent igitur quæ abſq̄ labore nō poſſunt acti-
tari:& illud frequētetur quod quāto attentius ſatagitur,
tanto minus conſtat laborari. Quieſcant inquam à dictā-
do ingenia:labia à confabulando:à ſcribendo digiti:à di-
ſcurrendo nuntii:non autem quieſcāt corda die ac nocte
meditari in lege domini,quæ eſt charitas. A quo negotio
quanto quietiores ſumus,tanto minus quieſcim⁹:quan-
toq̄ occupatiores ſumus in illo,tanto nos quietiores ſen
timus ex illo. Amemus & amemur in altero nobis,in alte
ro noſtris conſulentes. Nam quos amamus,in ipſis profe
ctò requieſcimus. A quibus autem amamur:ipſis nos in
nobis requiem paramus. Porrò amare in deo,charitatem
habere eſt. Studere uerò p̄pter deum amari charitati ſer-
uire eſt. Sed qd ego facio? Ego p̄miſſor breuitatis:iā tene
bor prolixitatis exhibitor. Si de fratre Vuerrico deſide-
ras,imo quia deſideras ſcire:ſic currit non quaſi in incer-
tum,ſic pugnat nō quaſi aerē uerberans. Sed quoniā ſcit
neq̄ pugnātis eſſe neq̄ currētis,ſed miſerentis dei:ipſum
rogat à te orari pro ſe,quatenus qui iam donauit ei & pu
gnare & currere,det & uincere & p̄uenire. Abbatē ueſtrū
mihi non tm̄ propter te,ſed & p̄pter ſuā bonā famam cha
riſſimum corde meo & ore tuo ſaluto:gratantiſſime eum
uiſur⁹,illo & tēpore & loco quo promiſiſti. Notifico etiā
tibi

tibi q̄ & nūc pauliſp̄ aggrauata manu dn̄i ſup me:impul-
ſus euerſus ſum ut caderē:ita ut ſecuri ad radicē īfructuo-
ſæ arboris corp̄is mei appoſita:iāiāq̄ ſuccidi metuerē:cū
ecce tuis cæterorūq̄ amicorū nr̄orū oronib⁹ & hac uice
pi⁹ dn̄s pepercit mihi:ſub ſpe tm̄ p̄miſſi fructus in futuro.

Ad abbates Sueſſione cōgregatos. Epiſto. XCI.

REueredis abbatibus apud Sueſſionē in noīe dn̄i
cōgregatis,ſeruus ſctītatis eorum frater Bernar
dus abbas dictus de claraualle:q̄ recta ſunt uide-
re,cōſtituere & tenere. ¶ Iraſcor occupationib⁹
meis,q̄b⁹ impedior intereſſe cōuētui ueſtro,corp̄e tm̄ dū
taxat. Nā ſpm̄ nec ſpatia terrarū nec turba curarū abſen-
tare queunt:qppe orantē pro uobis,cōgrātulantē uobis,
atq̄ in uobis quieſcētem. Nō me inquā ſctōrū pōt carere
cōuent⁹:nec loci corp̄iſue diſtātia priuat prorſus à conſi
lio iuſtorū & cōgregatiōe. Illo p̄ſertim cōſilio in quo nō
hoīm traditiones obſtinati⁹ defenſant,aut ſuperſtitioſi⁹
obſeruant:ſed diligēter humiliterq̄ inq̄rit quæ ſit uolū-
tas dei bona,& bn̄placēs,& perfecta. Illuc toto deſiderio
feror,deuotione immoror,cōdelector amore,inhæreo cō-
ſenſu,æmulatiōe p̄ſiſto. Ne ergo in uacuū uos (qđ abſit)
cōueniſſe ſubſanent qui dicūt uobis euge euge:cōtēdite
obſecro bonas facere uias ueſtras & ſtudia ueſtra,q̄ profe-
ctò nimis bona eſſe non p̄nt. Eſto q̄ poſſis nimiū fortaſſis
eſſe iuſt⁹,poſſis & nimiū ſapiēs:ſed planè bon⁹ ultra mo-
dū eſſe nō potes. Et qdē lego. Noli eſſe nimiū iuſt⁹. Lego.
Eccli. 8. Nō pl⁹ ſapere quàm oportet ſapere. Nunqd aūt aut ne ſis
Rom. 12 nimiū bon⁹:aut nō pl⁹ bonus quàm oportet? Nemo eſſe
bon⁹ pluſquā oportet pōt. Bonus erat iā paul⁹:& tm̄ ne-
quaquā cōtētus,libēter ſe ad ea q̄ ante ſe ſunt extēdebat,
poſteriora obliuiſcēs,& ſeipſo ſemp melior effici ſtudens.
Solus deus melior ſeipſo eſſe idcirco nō uult,q̄a nō ualet.
Recedāt à me & à uobis qui dicūt:nolumus eſſe meliores
quàm patres nr̄i,tepidorū & diſſolutorū ſe filios p̄teſtan-
tes. Quorū memoria in maledictiōe eſt,q̄a māducauerunt
uuas acerbas,q̄b⁹ dētes filiorū obſtuperūt. Aut ſi ſanctis
& bonæ memoriæ patrib⁹ gloriātur:imitētur certè ſancti
tatē,quorū indulgētias diſpēſationesq̄ pro lege defen-
dunt. Quāquam ſctūs helias non ſum,inq̄t,melior quàm
1. Re. 19. patres mei:& non dixit ſe nolle patribus eſſe meliorem.
Vidit iacob in ſcala angelos aſcendentes & deſcēdentes.
Nunq̄d ſtantē quempiā ſiue ſedentē? Non eſt ſtare oīno
in pēdulo fragilis ſcalæ:neq̄ in incerto huius mortalis ui
tæ quicquam in eodē ſtatu permanet. Non habemus hic
manētem ciuitatē:nec futurā adhuc poſſidemus,ſed inq̄ri
mus. Aut aſcendas neceſſe eſt aut deſcendas. Si attendas
ſtare,ruas neceſſe eſt. Minime p̄ certo eſt bonus q melior
eſſe nō uult. Et ubi incipis nolle fieri melior:ibi etiam de-
ſiniſ eſſe bonus. Recedā etiā à me & à uobis q dicunt bo-
num malū,& malū bonū. Qui dicūt cultū iuſticiæ malū:
quod nam bonū reputaturi ſunt? Vnū uerbū olim locu-
tus eſt dn̄s,& phariſæi ſcandalizati ſunt. At nouos nunc
phariſæos non uerbū ſed ſilentiū ſcandalizat. In hoc uno
certè aduertitis q̄ occaſionē quærūt aduerſum uos. Sed
ſinite illos. Cæci ſunt,& duces cæcorū. Intēdite ſaluti par
uulorū,nō murmuri maleuolorū. Non ualde illorū nobis
curandum eſt ſcandalum:qui non ſanantur niſi uos infir-
memini. Sed nec ut ueſtris ipſis oīa oībus placeant,q̄ ſta-
tuitis expectandū. Alioquin aut nullū aut rarum bonum
conſtituiſtis. Satius uerò ipſorum profectib⁹,quàm uolū
tatibus prouidetis. Fideliusq̄ inuitos trahitis ad deum,
quàm deſideriis cordis eorū relinquitis. Commendo me
ſanctis orationibus ueſtris.

Ad Henricum regem Anglorum.
Epiſtola. XCII.

HEnrico illuſtri Anglorum regi,Bernardus ab-
bas dictus de claraualle,cælorum regi de terre-
no regno ſeruire fideliter,& humiliter obedi-
re. ¶ In terra ueſtra tenetur præda dn̄i mei atq̄
ueſtri:& illa præda pro qua maluit mori quàm carere illa.
Ego eam ſequi diſpoſui,& mittere de noſtra militia q in
manu ualida ſi uobis non diſplicet,requirant,recuperent
& reducāt. Et nūc hui⁹ rei gratia præmiſi hos quos præ-
ſentes cernitis exploratores,qui eſſe rei indagent ſagaci-
ter,renuntientq̄ fideliter. Aſiſtite eis tanquam nūciis do-
mini ueſtri,& in ipſis feudum ueſtrum deſeruite. Ipſe ue-
rò ad honorem ſuum,ad ſalutem ueſtrā,ad patriæ ſoſpita-
tem & pacem lætum uos & inclytum perducat in bonum
ac placitum finem.

Ad Henricū Vuintonēſem ep̄m. Ep̄la. XCIII.

VIro illuſtri dn̄o Henrico dei gratia Vuintonēſi
ep̄o. B. abbas dictus de claraualle,in dn̄o ſalu-
tem. ¶ Multorū iam relatione lætabūdus acce
pi locum gratiæ non infimum humilitatem no
ſtram apud ueſtram celſitudinē obtinere. Non ſum meri-
tus ſed eo nō ingratus. Itaq̄ refero gratiam pro gr̄a,etſi
non condignam,certè quā poſſum. Nec uereor quantu-
la ſit oblatam uel potius relatam à uobis ſperni,quam &
amanter promereri & dignanter præuenire curaſtis. Ve-
rū modo plura ſcribere ſuperſedi:donec ueſtro,ſi dignū
iudicatis,agnoſcā reſcripto qualiter pauca hæc accipia-
tis. Quæ autem reſcribere uel iniungere uerbo placuerit,
abbati Ogerio bene cōmittere poteſtis,per quem & hæc
noſtra recipitis. Pro quo etiam ueſtram excellentiam con
pellamus,quatenus & notum ex hoc habeat & commen-
datum,utpotè hominem honeſtate ſcientia religioneq̄
commendabilem.

Ad abbatē cuiuſdā monaſterii Eboracēſis unde
exierat prior cū aliquātis fratrib⁹. Ep̄la. XCIIII.

COnſilium expetitis à me literis trāſmarinis,qđ
utinā ab alio poti⁹ q̄ſiſſetis. Coartor ſiqdem è
duobus. Si enim non reſpondero,taciturnitas
contemptū quodāmodo ſonare uidebitur. Re-
ſpōdere autem ſine periculo me poſſe non uideo,cū quic
quid r̄ndero,neceſſe ſit aut ſcandalū cuipiā generare:aut
reddere ſecurū quēquā pl⁹ quā oportet,aut certè in quo
non oportet. Q̄ à uobis receſſerunt fratres ueſtri,nec no
ſtro nec noſtrorū factū eſt me ſciente conſilio uel hortatu.
Credim⁹ aūt ex deo fuiſſe:qđ nec tātis potuit diſſolui co
natibus. Credimus hoc idem & ipſos ſentire fratres,q̄ no
ſtrum tantopere de ſeipſis cōſiliū flagitant:credo remor-
dente eos cōſciētia q̄ retro abierint. Alioquin beati ſunt
(ſm̄ ap̄l̄m) ſi ſe nō iudicāt in eo quod probāt. Cæterū qd Rom. 14
faciam ut interrogatus nec ſilendo nec reſpōdēdo mole-
ſtus ſim cuiquā? Itē fortiſſis expediat,ſi miſero eos q me
interrogant,ad doctiorem:& cuius reuerētior ſanctiorq̄
auctoritas ſit. Sanctus papa Gregorius in libro paſtorali:
Quiſquis bonū maius ſubire,inquit,propoſuit:bonū mi
nus qđ potuit ſibi illicitū fecit. Ad qđ probādū ſubiicit
teſtimoniū de euangelio,dicens. Nemo mittens manum
ſuam ad aratrū,& reſpiciēs retro,aptus eſt regno cælorū. Lucæ. 9
Et īfert. Qui igit fortiori ſtudio intēderat,retro reſpicere
cōuincit:ſi relictis bōis amplioriб⁹ ad minima retorque-
tur. Itē ipſe in homelia tertia ſup ezechielē. Sūt nōnulli q
bona qdē q̄ nouerūt opant:atq̄ hæc operātes meliora de
liberāt,ſed retractātes meliora q̄ deliberauerāt immutāt.
Et qdē bōa agūt q̄ cœperāt,ſed à meliorib⁹ q̄ deliberaue-
rāt ſuccūbūt. Hi nimirū an̄ hūana iudicia ſtare uidentur
in ope:ſed ante oīpotentis dei oculos ceciderūt in delibe
ratione. En ſpeculū. In hoc nō uultū natiuitatis,ſed factū
reuerſionis ſuæ cōſiderēt,hic ſe diſcutiāt,hic ſe diiudicēt:
cogitationib⁹ ſuis accuſantibus ſiue defendētibus:& qui
dem apud ſpiritalē q omnia diiudicat,& ipſe à nemine iu-
dicatur. Quid nā uerò maius aut minus,ſuperius an infe-
rius,artius ſiue remiſſi⁹ ſit,quod uidelicet reliq̄rūt,an ad
quòd redierūt:ego quidē haud temere diffinierim:ipſi ui
derint. Et hoc illis Gregorius. Tibi uerò pater reuerēde
tā tuta certitudine quàm nuda ueritate ego dixerim:om-
nino nō expedire ſpm̄ uelle extinguere. Noli:inq̄t,p̄hibe Prou. 3.
re eum q pōt bn̄facere,ſed ſi uales & ipſe benefac. Gloria-
ri autem magis oportet in profectibus filiorum:qm̄ filius Prou. 10
ſapiens gloria eſt patris. De cætero nemo mihi moleſtus

ſit ꝙ iuſtitiã dei nõ abſcõdi in corde meo:niſi ꝙ minꝰ fortaſſe ob uitandum ſcandalum quàm debui dixi.

Ad archiepm̃ Eboracenſem. Epl'a. XCV.

SPlendor operis,& opinionis odor bene (ut cõperi) in gloria ueſtra conuenerũt. Opinionem opus probat nec falſam fuiſſe nec uacuã:cũ qđ ante ſparſerat ubiq; uolãs fama,ubiq; res ipſa faciat manifeſtũ. Qũo nũc maxime claruit zelus iuſtitiæ, eminuit & inualuit ſacerdotalis uigor,in defenſione uidelicet pauperũ,& pauperũ quibus non erat adiutor. Olim quidẽ opera miſericordiæ & eleemoſynas ueſtras enarrabat oĩs eccleſia ſanctorũ. Sed hoc uobis cõmune cũ pluribus,qppe quod à cũctis ſubſtantiã huiꝰ mundi habẽtibꝰ exigitur. Verũ hoc opus ep̃ale,hoc paternæ pietatis tam egregiũ ſpecimen,hic uerè diuinus feruor quo pro tuendis ſuis pauperibus,ille proculdubio zelũ ueſtrũ accẽdit & accinxit,q facit angelos ſuos ſpiritus,& miniſtros ſuos ignẽ urentẽ:hoc totũ inquã ſpeciale acceſſit,ueſtræ dignitatis decus,inſigne officij,ornamẽtum coronæ. Aliud eſt

Iob.5. reficere uentrem eſurientis:& aliud ſanctã zelare paupertatẽ. Ibi eñi ſeruitur naturæ,hic gratiæ. Viſitabis,inquit, ſpeciem tuam & non peccabis. Ergo qui alienam carnẽ fouet:facit ne peccet:qui aũt alienam ſanctitatem honorat, fructificat ſibi. Ideo ait:Deſudet eleemoſyna in manu tua

Mat.10. donec uideas iuſtum cui des. Quo fructu? Quoniã qui recipit iuſtũ in nomine iuſti,mercedem iuſti accipiet. Soluamus proinde naturæ debitum,ne peccemus:ſimus gratiæ coadiutores,ut & participes fieri mereamur. Sanè utrũq; ita in uobis admiramur,ut utrumq; datum uobis deſuper fateamur,quatenus diuinis laudibus æternaliter miſceatur quicquid ex uobis temporaliter neceſſitatibꝰ noſtris impenditur:merito reuerende & omni amoris ſynceritate colende atq; amplectende pater.

Ad Ricardũ Fontanenſem abbatẽ & ſocios eius. Epiſtola. XCVI.

QVãta audiuimꝰ & cognouimꝰ,ea & fratres noſtri uterq; Gaufridus annunciauerunt nobis quẽadmodũ nouiter recaluiſtis igne dei: conualuiſtis de infirmitate,refloruiſtis in nouitate ſancta. Digitus dei eſt iſte,ſubtiliter operãs,ſuauiter renouãs,ſalubriter mutãs nõ quidẽ de malis bonos,ſed de bonis faciens meliores. Quis dabit mihi ut tranſeã & ut uideam uiſionẽ hanc magnã? Nec eñi minus mira minúsue iocunda iſta promotio eſt quàm illa mutatio,niſi ꝙ multo faciliꝰ repias multos ſeculares cõuerti ad bonũ:quàm unũ quempiam de religioſis tranſire ad melius. Rariſſima auis in terris eſt,qui de gradu quẽ forte in religiõe ſemel attigerit,uel parũ aſcẽdat. Veſtrũ proĩde dilectiſſimi tã inſigne quàm ſalubre factũ nõ ſolũ nos q ſerui ueſtræ ſctitatis eẽ pcupimꝰ:ſed & uniuerſam merito lætificat ciuitatẽ dei:qppe quò cariꝰ eò & chariꝰ. Erat aũt & neceſſariũ ad cautelã ꝓximã defectui mediocritatẽ tranſcẽdere, & declinare teporẽ,q deo uomitũ ꝓuocat:ſed & ſic oportebat ꝓpter cõſcientiã. Profeſſis ſiqdẽ ſanctã regulã,an citra eius puritatẽ ſiſtere gradũ tutũ ſit,ipſi ſenſiſtis. Dolẽs doleoꝙ urgẽte diei malitia & nũcio feſtinante plenũ affectũ exili cogor deſignare ſtilo,& breui chartula latã cõprehendere charitatẽ. Si quid deeſt,frater. G. uiua uoce ſupplebit.

Ad ducẽ Conradum. Epiſtola. XCVII.

OMnis poteſtas ab ipſo eſt cui dicit ꝓpheta:Tua eſt potentia,tuũ regnũ dñe:tu es ſuper oẽs gentes. Hinc ergo dignũ duxi tuam ô illuſtris princeps commonere excellentiam:quãtum te oporteat deferre terribili & ei qui aufert ſpiritum principum. Comes Gebenẽſis,ut accepimus per os eius,ad iuſtitiã ſe obtulit & offert de omnibꝰ quæ te dicis habere aduerſus eum. Si ſuper hoc alienam pergis inuadere terrã,eccleſias deſtruere:incendere domos,exulare pauperes,homicidia perpetrare,& humanum fundere ſanguinem:non eſt dubium quin grauiter irrites aduerſum te patrem orphanorum,& iudicem uiduarum. Eo certè irato nõ expedit tibi dimicare in quantalibet multitudine uel fortitudine. Nihil enim intererit apud oĩpotentẽ dñm ſabaoth,in multis an in paucis cui uolet dare uictoriã. Ipſe nimirũ cum uoluit fecit,ut unus mille,& duo fugarent decem milia. Hæc pauper ego,pauperum permotꝰ clamoribus,tuæ magnificentiæ ſcribere uolui,ſciens tibi honorificentius humilibus conſentire:quàm hoſtibus cedere. Non ꝙ putem hoſtem te fortiorem,ſed ꝙ nouerim deum oĩpotẽtem potentiorẽ,qui ſuperbis reſiſtit humilibus dat gratiã. Huiꝰ rei gratia tuam uir nobilis præſentiã adiſſem ſi licuiſſet. Nũc aũt pro me hos de fratribꝰ noſtris deſtinare curaui,ſi fortè ſuis & noſtris precibus à tua dignatione obtineat uel perfectam concordiam ſi fieri põt,aut certè inducias uſq; dum liceat nobis firmam quærere pacem:ad dei uoluntatem,& honorem tuum,& patriæ ſalutem. Alioquin ſi nec oblatam iuſtitiam recipis,nec nos precantes reſpicis,imo deum in nobis de tua te ſalute cõmonentem nõ attendis, uideat ipſe & iudicet. Scimus antẽ ꝙ merito formidamus difficile poſſe congredi tantos exercitus abſq; utriuſque partis grauiſſima ſtrage.

De Macchabæis:ſed ad quẽ ſcripta ſit,ignoratur. Epiſtola. XCVIII.

QVod per fratrem Heſcelinũ tua charitas à mea paruitate quæſiuit,inde iã ad me ſcripſerat Fulco ſparnacenſis abbas. Cui ego nil reſcripſi:uolens ſi quam fortè ſuper hoc repériſſem patrũ ſententiam,ipſam potius ei trãſmittere,quàm nouum uel noſtrum quippiam reſpondere:qua non facile occurrente,iam quod ſentio ego ſic interim utrique reſpondeo,ut quodcũq; fortè rationabilius quilibet ueſtrum ſuper eadẽ quæſtiuncula qñ uel legerit uel audierit,uel certè ipſe ſenſerit:mihi uiciſſim impartiri nõ negligat. Quæris itaq; quidnam uiſum patribus fuerit,ut ſolis ex omnibus antiquis iuſtis ſingulari quodam priuilegio macchabæis annuam celebritatẽ pari cum noſtris martyribus ueneratione decernerent in eccleſia ſolenniter exhibendã. Si dixero dignos merito martyrũ gloria iudicatos, quibus non impar fuit in martyrio uirtꝰ,erit forſitã ſolutũ cur ipſos, ſed necdũ planè cur ſolos,cum & alios nõnullos ex ueteribus pari conſtet zelo pietatis occubuiſſe,non tamen pari & tripudio recoli meruiſſe. Quòd ſi illis non immerito huiuſcemodi negatur ſolennis celebritas,quia nimirũ quod præbuit uirtus,præripuit tempus:cur non & eadem fuit in macchabæis cõſideratio? Siqdẽ & ipſi pro tẽpore non ad cæli mox gaudia:ſed ad inferni tenebras deſcẽderunt: ne tunc quippe apparente primogenito ex mortuis, qui aperiret credentibus regna cælorũ,agno uidelicet de tribu iuda qui aperit,& nemo claudit:ad cuius introitũ cum omni auctoritate ſupernis poteſtatibus diceretur. Tollite portas principes ueſtras,& eleuamini portæ æternales: (Pſal. 23.) & introibit rex gloriæ. Proinde ſi incõgruũ uidetur cum gaudio recolere trãſitũ qui gaudij nõ fuit:caueatur & in iſtis. Aut ſi iſtos ob ſuæ uirtutis meritũ feſtiuo proſequi fauore placet:cur nõ itidem deferetur & illis? An dicẽdũ eſt utroſq; qdẽ in morte cõmunẽ habuiſſe cũ martyribus pietatis cauſam,ſed non etiã utroſq; pariter eandem cũ illis adeptos fuiſſe martyrij formã? Vniuerſis nempe tã ueteris quàm noui teſtamẽti martyribus æque cõuenit pro iuſtitia occubuiſſe:ſed intereſt ꝙ iſti paſſi ſunt quia illam tenebant,illi quia non tenẽtes reprehendebãt. Iſti ꝙ eam nõ dẽſererent:illi ꝙ deſerẽtes perituros eſſe aſſererent. Et ut breuiter totũ in quo differũt ꝓferamꝰ,hos cultus,illos zelus iuſtitiæ martyres fecit. Soli ex ueteribꝰ macchabæi qa nõ ſolũ cauſam ſed & formã (ut dixi) noui martyrij tenuerũt,iure fortaſſe in eccleſia cũ nouis eccleſiæ martyribus eandem conſuetæ celebritatis gloriam aſſecuti ſunt. Inſtar quippe martyrum noſtrorum libare & ipſi dijs alienis,patriamq; deſerere legem,imo mãdata dei tranſgredi cogebantur:renuebant,& moriebanť. Non ſic eſaias,nõ ſic zacharias,nõ deniq; uel magnus ille Ioannes baptiſta ita mortuus eſt:quorum primus ſerra fertur ſciſſus fuiſſe, ſecundus

ſecũdus inter templũ & altare legiť occiſus,tertiꝰ in carcere decollatus. Si q̃ritur à qbꝰ,ab iniuſtis & impijs. Si qua cauſa,pro iuſtitia & pietate. Si qũo,non tã eas cõfitendo quàm proponẽdo. Proponebãt ueritatẽ odientibꝰ eam: ueritas pariebat eis odiũ,& odium mortẽ. Licet iniuſti & impij,nõ tã tñ in illis pietatẽ perſequebantur,quàm ſe repellebant:nec tã in illorũ iuſtitiã ferebanť,quàm propriã tuebantur iniuſtitiam. Aliud eſt aliena inuadere:aliud defendere ſua. Non eſt idipſum nolle ſequi ueritatem,& perſequi:inuidere credentibꝰ,& increpantibꝰ indignari:obturare os confitentium,& redarguentiũ ſtimulos non ferre patienter. Deniq; miſit herodes & tenuit ioannẽ. Quãobrem? Quia xp̃m prædicabat? Quia uir bonꝰ erat & iuſtus? Imo propter hoc magis reuerebatur illum,& audito eo multa faciebat. Sed qm̃ arguebat herodẽ ioannes:propter herodiadem uxorẽ philippi fratris ſui:ideò uinctus, ideò & decollatus eſt:paſſus quidem & ipſe pro ueritate: ſed quam zelare uidereť,non negare cogeretur. Hinc eſt ꝙ hæc ipſa tanti martyris paſſio,multorum etiã longe minorũ feſtiuitatibus minus feſtiue recollitur. Profectò ſi tali rõne & ordine paſſi fuiſſent macchabæi,ne ulla quidem fieret de eis mentio. Nũc aũt qm̃ ſimiles illos fecit martyribus xp̃ianis:nõ diſſimilis ueritatis cõfeſſio,merito eos ſimilis proſequitur & ueneratio. Nec moueat ſanè ꝙ quẽadmodum martyres noĩatim & ipſi pro xp̃o minime paſſi ſunt qa nõ intereſt ſiue ſub lege pro legalibus obſeruantijs:ſiue ſub gratia pro mandatis euangelicis quis patiať. Vterq; eñi æque pro ueritate,ac per hoc pro xp̃o,q dixit, Ego ſum ueritas,pati cognoſciť. Itaq; plꝰ cõtulit macchabæis in hac parte martyrij genꝰ,quàm uirtꝰ:qñ ne hos quidem ex patribꝰ,quos pari cõſtat uirtute illo in tp̃e pro iuſtitia decertaſſe,pari etiã honore cõcelebrat p̃ſens duntaxat eccl'ia. Puto ꝙ arbitreť indignũ quãtũlibet laudabili morti q̃ xp̃i mortẽ p̃cederet,diẽ feſtũ impendere:p̃ſertim cũ ante illã ſalutiferã paſſionẽ,nõ feſtiua gaudia,ſed clauſtra tenebroſa quoſq; moriẽtes exciperent. Sanè macchabæos ideò (ut dictũ eſt) excipiendos iudicauit eccl'ia:qm̃ qđ eis negabat tp̃s:cõtulit martyrij genꝰ. Nec ſolũ ip̃os, ſed & q fortè uitæ iã in carne manifeſtatæ mortẽ ſua morte p̃uenerunt,ſiue moriẽtes in ipſa,ſicut ſymeon & Ioannes baptiſta:ſiue etiã pro ipſa,ſicut innocentes:quos alia rõne licet ad inferos & ipſi deſcẽderint,ritu nihilominus ſolẽni ueneramur. Et innocẽtes quidẽ qm̃ iniuſtũ ꝑfectò fuit innocẽtiã pro iuſtitia morientem ulla uel p̃ſenti gl'ia

Matt.3. defraudari. Ioannes quoq; ſciens ꝙ à diebus ſuis regnum cælorũ uim patitur,unde & clamat:Agite pœnitẽtiã, appropinquabit regnũ cælorũ:ſimulq; uidẽs uitã ſe protinus ſecuturã,mortẽ lætus excepit. Qđ utiq; ab ipſo dño moriturus ſciſcitari ſolicitꝰ fuit,ac certificari meruit. Nã cũ per diſcipulos eũ interrogaſſet:Tu es,inqens,q uenturus es:an alium expectamus? poſt enarrata plura miracula

Matt.11. audiuit:Et beatꝰ qui non fuerit ſcãdalizatꝰ in me. In quo nimirũ uerbo ſignificauit ſe dñs moriturum:& tali morte q̃ poſſet iudæis eſſe ſcandalũ:gentibus ſtultitia. Ad hanc uocẽ ſpõſi gaudẽs amicus ſponſi alacri aĩo p̃ceſſit:quo & illũ in proximo eſſe uenturũ,iã dubitare non potuit. Porro qui lætus & tã lætus potuit mori:putauit & lætam ſibi memoriã promereri. Sed & ſenex ille tã plenus uirtutum quàm dierũ:morte iã propinqua uitam baiulans in mani-

Lucæ.2. bus aiebat:Nunc dimittis ſeruũ tuũ dñe ſm̃ uerbũ tuũ in pace:qa uiderũt oculi mei ſalutare tuũ. Acſi diceret. Securus deſcẽdo in carcerẽ,qui tã p̃ſto meã ſentio redemptionem. Et hic ergo qui cũ tã ſecura iocũditate,& iocũda ſecuritate moriť:merito in eccleſia celebrari cũ gaudio memoratur. Cæterũ illa qua rõne mors feſtiua reputabitur: quã nulla gaudiorũ feſtiuitas comitať? Aut unde gaudiũ ſumeret moriturꝰ,q ſe & ad ĩfernales deſcendere tenebras certus erat:nec certi quippiã ſecũ ferebat unde in ꝓximo de ſui liberatore cõſolareť? Inde eſt ꝙ unus ſctõrũ cũ audiret:Diſpone domui tuæ,qa morieris tu,& nõ uiues:cõ

Eſai. 38. uertit ſe ad parietẽ,& fleuit fletu magno,atq; ita impetrauit exoſæ mortis aliquã dilationẽ. Hoc deniq; & miſerabiliter plãgebat dicens:In dimidio dierũ meorũ uadam ad portas inferi. Et paulò poſt. Nõ uidebo,inqt,dñm deũ in terra uiuẽtiũ:nõ aſpiciã hoĩem ultra,& habitatorẽ qetis. Hinc & alius qdã:Quis mihi hoc,aiť,tribuat ut in ĩferno (Iob.14.) protegas me,& abſcõdas me donec ꝑtranſeat furor tuus: & cõſtituas mihi tp̃s in quo recorderis mei? Iſrael quoq; ad filios aiebat:Deducetis canos meos cũ dolore ad infe- (Geñ.42) ros. Quid in his ſolẽnis lætitiæ:quid feſtiuæ celebritatis apparet? Nr̃i aũt martyres cupiũt diſſolui,& eſſe cũ xp̃o: certi ubicũq; eſt corpꝰ,illo ſine mora cõgregatũ iri & aq̃las. Mox inquã ibi exultant iuſti in conſpectu dei:& delectantur in lætitia. Ibi ibi benigniſſime Ieſu:ibi ſtatim ut de hoc ſeculo nequã ſctũs qſq; eripiť,adimpleť lætitia cũ uultu tuo. Vna ibi uox iubilo reſonat ſempiterno,uox una exultationis & ſalutis in tabernaculis iuſtorum. Anima (Pſal.123.) noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo uenantiũ:laqueus cõtritꝰ eſt,& nos liberati ſumꝰ. Nunqd hoc decãtare libebat apud inferos ſedentibus in tenebris & umbra mortis: dũ non erat qui redimeret:neq; qui ſaluũ faceret:qñ necdũ uiſitauerat nos oriẽs ex alto,primitiæ .ſ. dormientium xp̃s? Merito igitur eccleſia q̃ gaudere cũ gaudẽtibꝰ,flere cũ flẽtibꝰ nouit:quos pares iudicat ex uirtute,diſcernit tñ ex tp̃e:nec pari putat ꝓſequendũ obſequio & tranſitũ ad uitã,& deſcẽſum ad inferos. Itaq; martyriũ facit cauſa, tp̃s genuſq; diſcernũt. Tempus qppe macchabæos à nouis martyribꝰ diſiungit,coniungit antiquis. Genus uerò nouis aggregat,ſegregat à ueteribus. Et hæ quidem in eccleſia p̃miſſis ex cauſis differentiæ obſeruantur. Cæterum apud deũ uniuerſo cœtui ſctõrũ cõe eſt,qđ ſctũs ait ꝓpheta. Pretioſa in conſpectu dñi mors ſanctorum eius. Vnde (Pſal.115.) aũt precioſam dixerit,exponat nobis. Cũ dederit,inquit, (Pſal.36.) dilectis ſuis ſomnũ:ecce hæreditas dñi filij merces fructus uẽtris. Nec putemus ſolos martyres eſſe dilectos, cum recolamus dictũ de razaro:Lazarus amicus noſter dormit. (Ioan.11.) Deniq;,beati mortui:qui in dño moriũtur. Non ſoli qui (Apo.14.) pro dño ſicut martyres:ſed & qui in dño moriuntur ſicut cõfeſſores,& profecto beati ſunt. Duæ proĩde res mihi uidentur mortem facere pretioſam,uita,& cauſa:ſed ampliꝰ cauſa quàm uita. Porrò illa erit pretioſiſſima,quã & cauſa commendat & uita.

Epiſtola. XCIX.

NVntiũ quo te dicis fuiſſe turbatũ,frater Vuillelmus nõ ſua,ſed tua neceſſitate putauit ad te dirigendum. Siquidem ipſe ſuo more dei gratia fortiter agit:alienam à ſe interim adhuc faciens illam ſententiam. Vir duplex animo, inconſtans eſt (Iaco.1.) in oĩbus uijs ſuis. Vias quippe dñi ſimpliciter ac per hoc confitetur ambulans,non ſentit illud uæ de quo dicitur: Væ terram ingredienti duabus uijs. Te aũt audieramꝰ in diſcordiã uerſari,domum ueſtram non ſine graui ſcãdalo (Eccli.2.) abbatis & fratrũ deſeruiſſe: ſolumq; habitare in neſcio q̃ ſatis inconuenienti loco. Quo rumore nobis permotis, anxieq; q̃rentibꝰ ſi quo modo tibi à nobis poſſet cõſultũ iri,nihil paratius occurere potuit,quàm ut te uocato ad nos,per te de te certiores prius effici curaremus,ſicq; qđ in prõptu eſſet,præſentes præſenti cõſuleremus. Sed iam tuo ſcripto,noſtroq; reſcripto,utrorũq; ab alterutro falſæ ſuſpicionis timore depulſo,pariter quieſcamus. Verũ hac falſitate quàm uera ſit ad nos inuicẽ dilectio,comprobatum eſt. Quã quidem dilectionẽ per hanc mutuã noſtri ſolicitudinẽ,non infrutuoſe nũc renouatam eſſe putauerim. Cuius fructũ tunc nos quidam copioſe ſperaremꝰ accipere,ſi tui nobis copia cum opportunitate dareť. Alioquin opportunius ducimus nos noſtra contẽtos eſſe inopia,quàm importuna copia abundare.

Epiſtola. C.

SI minus uos pro tãti operis ſuſceptione feruere comperiſſemus,hortandus:nobis ſuper hoc & obſecrandus eſſetis. Nunc uerò cum prima inuitauerit nos ueſtra præcurrens deuotio, re-